

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2009

Klára Zmeškalová

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ**

Solventnost pojišťoven v České republice

Bc. Klára Zmeškalová

Diplomová práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav systémového inženýrství a informatiky
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Klára ZMEŠKALOVÁ**
Studijní program: **N6209 Systémové inženýrství a informatika**
Studijní obor: **Pojistné inženýrství**

Název tématu: **Solventnost pojišťoven v České republice**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Základní pojmosloví
2. Rizika v činnosti pojišťoven
3. Regulace v pojišfovnictví
4. Přístupy k solventnosti pojišťoven
5. Porovnání modelů solventnosti

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DUCHÁČKOVÁ, E. Principy pojištění a pojišřovnictví. 2. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2005. 178 s. ISBN 80-86119-92-0.

MAJTÁNOVÁ, A. et al. Pojišřovnictví: Teorie a praxe. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2006. 282 s. ISBN 80-86929-19-1.

CIPRA, T. Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišřovnictví. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2002. 271 s. ISBN 80-86119-54-8.

CIPRA, T. Pojistná matematika: Teorie a praxe. 2. aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2006. 411 s. ISBN 80-86929-11-6.

CIPRA, T. Finanční a pojistné vzorce. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. 374 s. ISBN 80-247-1633-X.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Liběna Tetřevová, Ph.D.** *Tetřevová*
Ústav ekonomie

Datum zadání diplomové práce: **6. října 2008**

Termín odevzdání diplomové práce: **1. května 2009**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jiří Křupka, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 6. října 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 8. 4. 2009.

Klára Zmeškalová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní doc. Ing. Liběně Tetřevové, Ph.D. z Ústavu ekonomie. Po celý čas mě odborně vedla k lepšímu výkonu tím, že mi poskytovala cenné rady týkající se nejen formálního, ale i odborného obsahu.

Dále bych chtěla poděkovat panu Ing. Ladislavu Korobczukovi, jenž zastává post vrchního ředitele úseku financí v České pojišťovně, a. s., za poskytnutí informací, které byly podstatné pro vypracování praktické části této diplomové práce.

ANOTACE

Práce je zaměřena na problematiku solventnosti pojistitelů v České republice. Zabývá se jednak současným solventnostním režimem, tak také projektem Solvency II, který ho má v budoucnu nahradit. Součástí práce je hodnocení České pojišťovny, a.s. za pomoci vybraných ukazatelů solventnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

solventnost; solvency I; solvency II; Česká republika; pojistitel

TITLE

The solvency of insurance in the Czech Republic

ANNOTATION

The work focuses on the problem of a solvency of insurance companies in the Czech Republic. It is based on the valid system and also on the project Solvency II, which should replace the current system in the future. The part of this work is classification of the Česká pojišťovna, a.s. with choosen indicators of the solvency.

KEYWORDS

solvency, solvency I; solvency II; Czech Republic; insurance

Obsah:

ÚVOD	8
1 VYBRANÉ POJMY.....	10
2 POJISTNĚ TECHNICKÁ RIZIKA.....	12
3 DOHLED NAD POJISTNÝM TRHEM	16
3.1. REGULACE V POJIŠŤOVNICTVÍ.....	16
3.2. DOHLED V POJIŠŤOVNICTVÍ.....	18
4 PŘÍSTUPY K SOLVENTNOSTI POJIŠŤOVEN.....	22
4.1. SOLVENCY I	23
4.1.1. <i>SOLVENTNOST V NEŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ.....</i>	<i>24</i>
4.1.1.1 DISPONIBILNÍ MÍRA SOLVENTNOSTI V NEŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ.....	24
4.1.1.2 POŽADOVANÁ MÍRA SOLVENTNOSTI V NEŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ	27
4.1.1.3 GARANČNÍ FOND V NEŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ	28
4.1.2. <i>SOLVENTNOST V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ.....</i>	<i>30</i>
4.1.2.1 DISPONIBILNÍ MÍRA SOLVENTNOSTI V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ.....	30
4.1.2.2 POŽADOVANÁ MÍRA SOLVENTNOSTI V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ.....	31
4.1.2.3 GARANČNÍ FOND V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ	32
4.1.3. <i>METODY HODNOCENÍ SOLVENTNOSTI.....</i>	<i>32</i>
4.1.3.1 ZÁKLADNÍCH ÚČETNÍCH UKAZATELŮ.....	33
4.1.3.2 SKUTEČNÁ MÍRA SOLVENTNOSTI	34
4.1.3.3 SIMULAČNÍ MODELY	34
4.1.3.4 RATINGOVÉ HODNOCENÍ.....	35
4.1.3.5 REŽIMY GOING-CONCERN, RUN-OFF, WINDING-UP	35
4.2. SOLVENCY II.....	36
4.2.1. <i>HIERARCHIE INSTITUCÍ V LAMFALUSSYHO USPOŘÁDÁNÍ.....</i>	<i>36</i>
4.2.2. <i>TVORBA PROJEKTU SOLVENCY II.....</i>	<i>38</i>
4.2.3. <i>STRUKTURA PROJEKTU SOLVENCY II.....</i>	<i>43</i>
5 POROVNÁNÍ SOLVENCY I A SOLVENCY II	55
5.1. SOUČASNÝ REŽIM EVROPSKÉ UNIE.....	55
5.2. SLABÉ STRÁNKY SOUČASNÉHO REŽIMU EVROPSKÉ UNIE.....	55
5.3. OČEKÁVANÝ DOPAD SOLVENCY II.....	57
5.4. PŘÍSTUPY K SOLVENCY II.....	57
5.5. PŘÍNOSY PRO ZÚČASTNĚNÉ STRANY	58
5.6. MOŽNÉ KRÁTKODOBÉ VEDLEJŠÍ ÚČINKY	59
5.7. NEBEZPEČÍ NEPŘIJETÍ PŘÍSTUPU VYCHÁZEJÍCÍHO Z EKONOMICKÝCH RIZIK	61
5.8. POROVNÁNÍ SOLVENTNOSTNÍCH PROJEKTŮ.....	61
6 ČESKÁ POJIŠŤOVNA, A.S.	62
6.1. CHARAKTERISTIKA	63
6.2. FINANČNÍ UKAZATELE	63
6.2.1. <i>SOLVENTNOST PODLE SOLVENCY I.....</i>	<i>64</i>
6.2.2. <i>ANALÝZA ZÁKLADNÍCH FINANČNÍCH UKAZATELŮ.....</i>	<i>64</i>
6.3. RATINGOVÉ HODNOCENÍ ČESKÉ POJIŠŤOVNY, A.S.	70
6.4. ČESKÁ POJIŠŤOVNA, A.S. A SOLVENCY II.....	71
6.5. SHRNUTÍ K ČESKÉ POJIŠŤOVNĚ, A.S.	72
ZÁVĚR.....	73
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	75
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	78
SEZNAM TABULEK.....	78
SEZNAM ZKRATEK.....	79
SEZNAM PŘÍLOH.....	80

ÚVOD

Problematika solventnosti pojistitelů je velice širokým tématem. Momentálně je platná legislativní úprava, která je založena na směrnici Evropské unie, s níž musela být uvedena v harmonický vztah legislativa jednotlivých evropských států proto, aby bylo zaručeno fungování jednotného evropského pojistného trhu. Samotné směrnice prošly určitým vývojem. Nejprve vznikly tzv. směrnice první generace, jejichž nedostatky měly napravit směrnice druhé generace. Posledními, tzv. směrnicemi třetí generace došlo i na úpravu problematiky solventnosti pojišťoven. V případě poslední generace směrnic hovoříme již o takzvané Solvency I.

Avšak i projekt Solvency I se v konečném důsledku v některých směrech projevil jako neefektivní, což vyvolalo nutnost sestavit v rámci Evropského společenství nový projekt, jež by mnohem více zaručoval ochranu klientům a obchodním partnerům jednotlivých pojistitelů na straně jedné a zároveň dal větší pravomoci orgánům dozoru na straně druhé. Proto již v roce 2001 začal být vyvíjen projekt Solvency II za spolupráce Komise evropského pojišťovnictví a penzijních fondů. Tento projekt je stále ve fázi příprav, kdy jednotlivé instituce v rámci EU se podílí na zhotovování tzv. dopadových studií. Byly provedeny dopadové studie QIS 1, QIS 2, QIS 3 a QIS 4 (QIS - Quantitative Impact Study), která byla dokončena v dubnu 2008. Jednotlivé studie se zabývají např. dopadem implementace Solvency II na evropský pojistný trh, analýzou nákladů na zavedení projektu, či tím, jaké budou očekávané negativní dopady v rámci pojistného trhu. Implementace tohoto režimu je plánována na rok 2012, ale již nyní jednotlivé pojišťovací instituce provádí řadu přípravných činností (např. zkvalitnění risk managementu) a vládních studií (např. očekávané náklady na samotnou implementaci).

Prvním cílem této práce je vytvořit systematickou a přehlednou příručku shrnující zmíněné legislativní přístupy zabývající se problematikou solventnosti pojišťoven v České republice, která je součástí evropského pojistného trhu, stejně jako ostatní členské státy EU. Tato příručka by měla poskytnout užitek nejen občanům zabývajícím se danou problematikou, ale především studentům pojistných oborů, protože daná problematika zpravidla nebývá součástí výuky.

Druhým cílem je na základě stále platného legislativního přístupu provést výpočet solventnostních ukazatelů vybrané pojišťovny vystupující na českém pojistném trhu. Pro tuto praktickou úlohu byla vybrána Česká pojišťovna, a.s., která má na tuzemském trhu největší podíl. Pro výpočet daných ukazatelů, mezi které patří např. liquidity ratio, je nutná schopnost orientace v účetních výkazech, protože tyto ukazatele se počítají z veřejně dostupných informací.

1 VYBRANÉ POJMY

Cílem této kapitoly je objasnit některé vybrané pojmy z oblasti pojišťovnictví, jež budou použity v obsahu této práce.

Komerční pojištění kryje rizika způsobem odpovídajícím pojistné metodě tvorby a použití pojistného fondu na základě zásady ekvivalence. To znamená, že velikost příspěvků zúčastněných subjektů je závislá na velikosti rizika.¹

Pojistitel je právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojištění na základě uděleného povolení¹.

Pojistné je cena zaplacená za poskytnutou pojistnou ochranu¹:

- brutto pojistné – je tarif pojistného skládající se ze tří složek (netto pojistné, kalkulované správní náklady a v neposlední řadě kalkulovaný zisk);
- netto pojistné – představuje část tarifu pojistného, jež je určena na pokrytí výdajů pojišťovny (pojistná plnění, tvorba rezerv). Odráží velikost rizika, pročež je hlavní a nejobtížněji kalkulovatelnou složkou pojistného;
- zasloužené pojistné – je ta část ze zaplaceného pojistného, které připadá do sledovaného období (pojistné období v mnoha případech není shodné s obdobím jednoho kalendářního roku). Pokud část pojistného spadá do příštího kalendářního roku, jedná se o nezasloužené pojistné.

Pojišťovnictví je specifické odvětví ekonomiky, které zabezpečuje finanční eliminaci rizik ovlivňujících činnost lidí. Zahrnuje všechny pojišťovací instituce, které mají oprávnění k podnikání v pojištění v dané ekonomice, ve všech jejích formách¹.

Solventnost (obecně) lze definovat jako schopnost podniku získat prostředky na úhradu závazků a splnit je. Nesolventnost poškozuje jméno firmy a může vést ke ztrátovosti a až k zániku firmy¹.

Škodní událost je skutečnost, ze které vzniká škoda a která by mohla být důvodem vzniku pojistné události¹.

Zajistitel, tzv. cesionář je ten, kdo přijímá do zajištění¹.

¹ DUCHÁČKOVÁ, E. Principy pojištění a pojišťovnictví. Praha: Ekopress, 2005, s. 29, 34, 51 – 52, 145, 67.

Zajištění je v obecné rovině chápáno jako pojištění pojišťovny. To znamená, že dochází k tzv. přerozdělování pojistných fondů v zájmu rozdělení rizika na přijatelnou velikost z pohledu pojistitele².

Zajistné je úplata zajistiteli za převzetí části rizika.²

Zillmerování značí časové rozložení nákladů spojených se vznikem pojištění na celou dobu placení pojistného³.

Zillmerování technických rezerv v životním pojištění je akt, kdy se tvorba technické rezervy sníží o pořizovací náklady na pojistnou smlouvu.³

² DUCHÁČKOVÁ, E. Principy pojištění a pojišťovnictví. Praha: Ekopress, 2005, s. 29, 34, 51 – 52, 145, 67.

³ Vyhláška 303/2004 Sb., ze dne 6. května 2004, kterou se provádí některá ustanovení zákona o pojišťovnictví, § 8.

2 POJISTNĚ TECHNICKÁ RIZIKA

S činností pojišťoven je spjata celá řada rizik. Do jedné skupiny je možné shrnout rizika podnikatelská, do druhé rizika specifická právě pro odvětví pojišťovnictví.

Mezi rizika podnikatelská řadíme tato⁴:

- strategické riziko, které zahrnuje nebezpečí, že se podnikatelské aktivity nebudou zaměřovat na trhy, oblasti a produkty, které budou v budoucnu výnosné;
- provozní riziko spočívá v použití chybných kontrolních a řídicích mechanismů, technických omylů, lidského selhání, podvodů atd.;
- riziko právního prostředí je spojeno s možností změn právního prostředí, státní regulace či způsobů zdanění;
- riziko obchodních vztahů zahrnuje především problematiku nedodržení obchodních závazků druhou stranou;
- riziko reputace znamená, že okolí, především veřejnost vnímá podnik negativně.

K specifickým rizikům v pojišťovnictví řadíme⁴:

- pojistně technické riziko;
- riziko ze zajištění;
- riziko investičního portfolia;
- riziko nesolventnosti.

A. Pojistně technické riziko

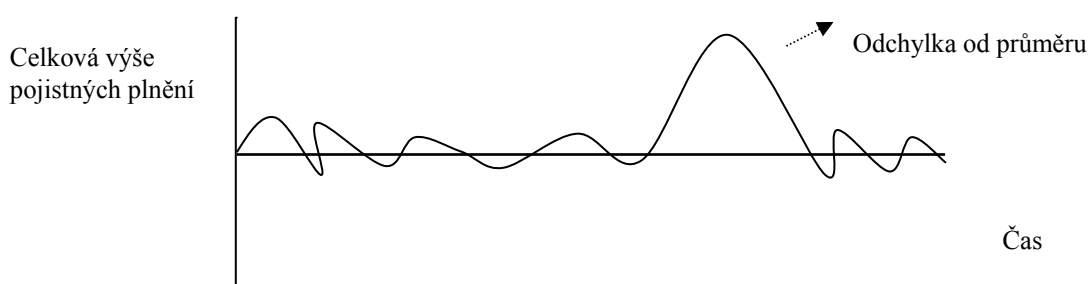
Pojistně technické riziko vyplývá ze skutečnosti, že v pojišťovnictví se pracuje s nahodilostí a s tím, že rozsah pojistných plnění nelze dopředu určit, ale jen odhadnout. To znamená, že často dochází k výkyvům v hospodaření a náklady se vyvíjí jinak, než bylo předpokládáno při kalkulaci pojistného. Jedná se tedy o odchylku (kladnou – technický zisk, či zápornou – technická ztráta) mezi skutečnou a kalkulovanou výší pojistného plnění a dalších výdajů pojišťovny.

⁴ DUCHÁČKOVÁ, E. Principy pojištění a pojišťovnictví. Praha: Ekopress, 2005, s. 79 – 80.

Podle původu odchylek rozlišujeme následující druhy pojistně technických rizik:

Riziko náhodné znázorněné na obrázku 1 vyjadřuje, že dochází k náhodnému kolísání okolo očekávaného škodního průměru, jež se v čase téměř nemění. Z hlediska rozsahu odchylky rozlišujeme:

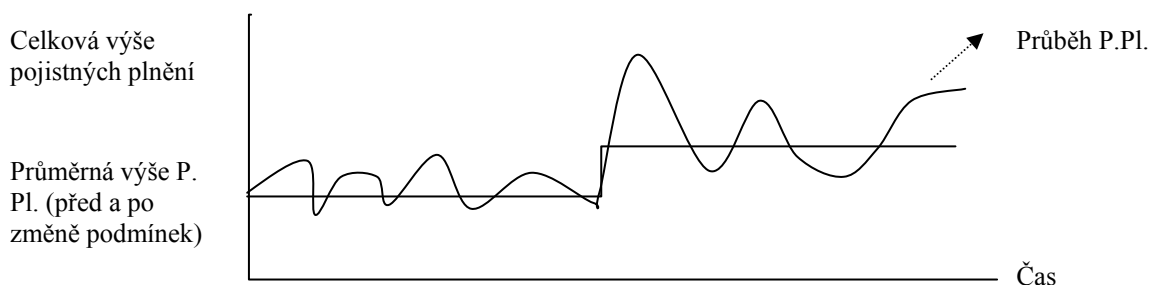
- normální náhodné riziko, kdy škodní průběh vykazuje běžné odchylky od očekávaného průměru, které nijak neohrožují hospodaření pojišťovny;
- katastrofální náhodné riziko znamená, že škodní průběh je ovlivněn škodami velkého rozsahu, jež se velmi obtížně zahrnují do kalkulací.

Obrázek 1 - Náhodné pojistně technické riziko⁵

Riziko změn zahrnuje situaci, kdy dojde ke změně podmínek, za kterých bylo stanoveno pojistné (zapříčiňuje změnu podkladů pro výpočet) a tudíž dochází ke změně výše průměrného pojistného plnění. Změny rizika znázorněného na obrázku 2 mohou být⁶:

- cyklické, které jsou vázány na hospodářský cyklus;
- trendové, které jsou způsobeny strukturálními, biologickými a klimatickými změnami;
- nepravidelné, jež zahrnují např. riziko změny počasí.

Obrázek 2 - Pojistně technické riziko změn⁵

⁵ Vlastní zpracování obrázku podle: DUCHÁČKOVÁ, E. Principy pojištění a pojišťovnictví. Praha: Ekopress, 2005, s. 79 – 80.

⁶ DUCHÁČKOVÁ, E. Principy pojištění a pojišťovnictví. Praha: Ekopress, 2005, s. 79 – 80.

Riziko omylu zahrnuje situaci, kdy byl nesprávně odhadnut škodní průběh. V rámci omylu jsou špatně stanoveny ceny pojistné ochrany. Toto může být způsobeno aplikací špatné metody, či nesprávnými podklady pro výpočet.

Riziko načasování znamená, že pojistné plnění musí být vyplaceno dříve, než bylo předpokládáno, což pojišťovně způsobuje ztrátu u očekávaných úrokových výnosů. Toto riziko je velmi významné u těch druhů pojištění, kde mezi uzavřením pojistné smlouvy a výplatou pojistného plnění je dlouhé období (např. u životního pojištění pro případ dožití).⁷

B. Riziko ze zajištění

Tato problematika souvisí s možnou nesolventností zajišťovny, což způsobuje problémy při úhradě závazků ze strany pojišťovny. V této situaci je možné, že zajišťovna není schopna dostát svým závazkům v plné výši či vůbec. Riziko ze zajištění je čím dál častěji spojováno s příliš vysokými, tzv. katastrofickými škodami, kterých v posledních letech přibývá a pojišťovny se jim brání právě prostřednictvím zajištění (hurikány, zemětřesení, jaderné katastrofy, teroristické útoky atd.). Nesolventnost zajišťovny je způsobena především vybraným způsobem zajištění. V dnešní době se postupuje spíše dle neproporcionálního zajištění, kdy výše pojistného není kalkulována na základě pojistného určeného prvopojišťovnou.⁷

C. Riziko investičního portfolia

V rámci této problematiky je největší problém ve výběru správných investic pojišťoven při investování technických rezerv (tzv. finančním umístění) a to na základě bezpečnosti a výnosnosti. Preferovány jsou vládní a podnikové dluhopisy, hypoteční zástavní listy, akciové podíly či nemovitosti, jež jsou vystaveny tržnímu riziku (neočekávaným změnám cen), úvěrovému riziku nebo riziku likvidity (rychlosti převodu aktiv na peníze).⁷

⁷ DUCHÁČKOVÁ, E. Principy pojištění a pojišťovnictví. Praha: Ekopress, 2005, s. 82 – 83.

Finanční umístění technických rezerv (dále FÚTR) přesně vymezuje zákon 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, kde v § 21a je přesně vymezená skladba FÚTR a limity pro jednotlivé druhy investic (procentuální vymezení). Dále v § 21b je definována skladba FÚTR pro životní pojištění. Skladba finančního umístění technických rezerv je uvedena v příloze A.⁸

D. Riziko nesolventnosti

Je riziko neschopnosti úhrady závazků pojišťovny z dlouhodobějšího pohledu, přičemž je závislé na působení rizik předchozích. Tato problematika bude blíže popsána v kapitole 3 Solventnost.⁹

⁸ ZÁKON 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, § 21a, § 21b.

⁹ DUCHÁČKOVÁ, E. Principy pojištění a pojišťovnictví. Praha: Ekopress, 2005, s. 82 – 83.

3 DOHLED NAD POJISTNÝM TRHEM

Cílem této kapitoly je popis současného stavu regulace a dohledu v pojišťovnictví.

3.1. REGULACE V POJIŠŤOVNICTVÍ

Regulace v pojišťovnictví má za úkol zajistit bezpečnost komerčního pojistného systému s důrazem na ochranu uživatelů pojistných služeb, především jejich klientů (jsou nejvíce ohroženi rozsahem komerčního pojistného trhu a z toho vyplývající široké nabídce pojistných produktů). Regulace se týká všech pojistitelů s oprávněním provozovat pojistnou činnost a je obvykle prováděna v každém vyspělém státě pojistným dozorem. V rámci českého pojistného trhu provádí státní dohled Česká národní banka (dále ČNB). ČNB na základě zákona 363/1999, o pojišťovnictví, vyhlášek a směrnic EU provádí regulaci zejména v oblasti udělování licencí, dohled nad činností pojišťoven a v neposlední řadě finanční dohled.

Finanční dohled je důležitý, protože v pojišťovnictví dochází mimo ochranné a zábranné funkce také k soustředění kapitálu (tvorba rezerv). Pojišťovací služby jsou poté realizovány pomocí rezerv, které jsou určeny k úhradám pojistných plnění. Tato skutečnost vede k nutnosti regulace hospodaření s rezervami (sledování solventnosti).

Hlavním důvodem pro sledování solventnosti je skutečnost, že v pojišťovnictví dochází k časovému nesouladu mezi zaplacením pojistného a poskytnutím pojistného plnění (pojistná událost může nastat i několik let po zaplacení pojistného).^{10 11}

RIA¹²

Vládním usnesením č. 877 ze dne 13. 8. 2007 (účinným od 1. 11. 2007) obecné zásady pro hodnocení dopadů regulace (RIA – Regulatory Impact Assessment) byl stanoven rámec pro tvorbu všech právních předpisů, jež jsou připravovány v souladu s Legislativními pravidly vlády. To znamená, že pro regulaci byly stanoveny zásady kvality:

- přiměřenost – regulace by měla být prováděna jen tehdy, pokud je to opravdu nezbytné na základě zvážení všech možností jak dosáhnout politických cílů. V rámci regulace

¹⁰ CIPRA, T. Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví. Ekopress, 2002, s. 187 - 188.

¹¹ ZÁKON 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, § 5, § 5a, § 5b, § 6.

¹² MESRŠMÍD, J. Obecné zásady pro hodnocení dopadů regulace (RIA). Pojistný obzor, 2008, č. 1, s. 7 - 8.

musí být přijímána opatření odpovídající daným rizikům se snahou minimalizace nákladů;

- odpovědnost – tato zásada vyjadřuje nutnost stanovit přesně kdo je komu a za co odpovědný. Nutnou podmínkou této zásady je existence kvalitního systému pro podávání žalob a odvolání tak, aby nebyly některé subjekty trhu znevýhodněny;
- konzistence – pravidlo konzistence stanovuje, že v případě plánování regulace by se mělo vycházet z již existujících, či plánovaných regulací a to jak v národním, tak nadnárodním měřítku. Regulace musí být předvídatelná, aby byla poskytnuta stabilita subjektům, na něž se vztahuje;
- transparentnost - znamená, že regulátor (úřad) musí jednat transparentně za použití právních předpisů. Konzultace s regulovanými subjekty musí proběhnout dříve, než bude vytvořen konečný plán regulace, aby skupiny i experti měli jistotu, že jejich názor bude brán v úvahu;
- cílenost, směřování – již z názvu daného argumentu je zřejmé, že regulace musí být zaměřena na konkrétní problém s cílem minimalizovat jeho vedlejší efekty a dopady. Regulace by měla být systematicky kontrolována, aby bylo možné určit, zda je i nadále nutná a účinná.

Konzultace, které probíhají v průběhu Malé i Velké RIA by měly:

- nalézat nové perspektivy při pohledu na problémovou situaci a identifikovat další možné varianty řešení;
- ulehčit předkladateli právního předpisu situaci při hledání rovnováhy mezi protichůdnými zájmy;
- poskytnout nezávislou kontrolu hodnocení možných dopadů provedených úřadem, jež RIA zpracovává.

Regulace zamezí zbytečným regulacím

Z obecných zásad pro hodnocení dopadu regulace vyplývá, že cílem RIA je eliminovat vytváření nových regulací, jež nejsou bezprostředně nutné.

Ačkoliv bylo řečeno, že dané zásady by měli být dodržovány u všech obecně závazných právních předpisů, i zde existují výjimky. Mezi tyto patří například státní rozpočet, státní závěrečný účet, krizové situace, návrhy právních předpisů, jejichž obsahem jsou pouze změny technického rázu, které nemají dopad na věcnou stránku právního předpisu. Dále tyto zásady

nelze aplikovat v případě obecních procesních předpisů, mezi které patří např. správní řád, trestní řád a mnoho dalších, zejména pokud hrozí ekonomické či jiné ztráty.¹³

Dvoustupňový proces

Pro kontrolu regulace byl zvolen dvoustupňový proces, což znamená, že všeobecné zásady pro hodnocení dopadů regulace budou uplatňovány buď v plném rozsahu (Velká RIA), nebo ve zkráceném (Malá RIA).

Součástí Malé RIA je důvod předložení, návrh variant řešení, vyhodnocení nákladů a přínosů nového řešení.

V rámci Velké RIA je především analýza dopadů, jež byly uvedeny v Malé RIA. Tyto dopady jsou hodnoceny dle kvantitativního charakteru (zda dopad přesahuje stanovený limit v mil. Kč), ale také podle kvalitativního charakteru (zda dopady mají za následek znevýhodnění některé sociální skupiny a její uplatnění ve společnosti; zda dochází k vlivu na hospodářskou soutěž, či jestli dochází ke měnám podmínek fungování trhu nebo k jeho selhání). Pokud ovšem dochází k implementaci právního předpisu v rámci EU, změnám sazby DPH, výše regulovaných cen, provádí se pouze Malá RIA se zaměřením na hodnocení kvalitativních dopadů a to především na státní rozpočet, popřípadě rozpočty veřejné.¹³

3.2. DOHLED V POJIŠŤOVNICTVÍ

V posledních třech letech došlo k výrazným organizačním změnám v oblasti dohledu v pojišťovnictví. Jeho současné uspořádání funguje od 1. 1. 2008.

Při restrukturalizaci dohledu nad pojistným trhem došlo od 1. 4. 2006 k integraci Úřadu státního dohledu v pojišťovnictví a penzijním připojištění (dále Úřad) do struktury ČNB (dříve Ministerstvo financí), do které byla začleněna i Komise pro cenné papíry, která do té doby fungovala samostatně. Z pohledu začlenění organizační struktury byl zachován tzv. sektorový přístup, kdy Komise pro cenné papíry byla převedena v sekci regulace a dohledu nad kapitálovým trhem, zatímco Úřad je nyní sekci regulace a dohledu nad pojišťovnictvím.

¹³ MESRŠMÍD, J. Obecné zásady pro hodnocení dopadů regulace (RIA). Pojistný obzor, 2008, č. 1, s. 7 - 8.

Dohled v pojišťovnictví patří mezi jednu z pravomocí ČNB (povolovací, kontrolní, legislativní, ostatní), které vymezuje §6 zákona o pojišťovnictví takto:

Dohled v pojišťovnictví vykonává zejména v zájmu ochrany spotřebitele ČNB. Jejím dohledu podléhají pojišťovny, které na území České republiky provozují pojišťovací činnost, tuzemské pojišťovny a zajišťovny provozující zajišťovací činnost a právnické a fyzické osoby, které na tomto území provozují. Dále ČNB dohlíží na zprostředkovatelskou činnost v pojišťovnictví, činnost samostatných likvidátorů pojistných událostí a další činnosti související s pojišťovací a zajišťovací činností, a další fyzické a právnické osoby, a to v rozsahu stanoveném tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem.¹⁴

Při výkonu dohledu v pojišťovnictví spolupracuje Česká národní banka s mezinárodními organizacemi, s orgány dohledu jiných států, s ústředními správními orgány a organizacemi působícími v oblasti pojišťovnictví.

Každá osoba zúčastněná při výkonu dohledu v pojišťovnictví musí splňovat podmínku důvěryhodnosti podle § 10a a k výkonu činnosti musí mít odpovídající odborné i kvalifikační předpoklady.¹⁴

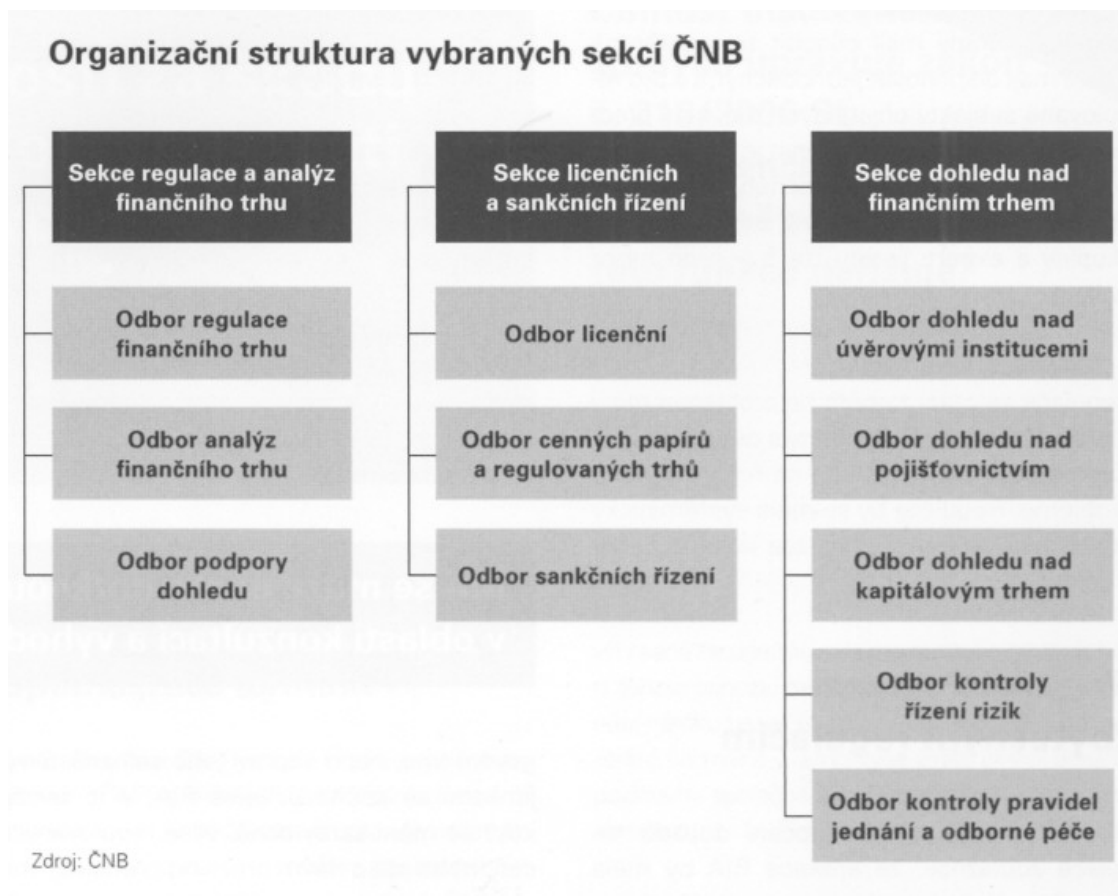
Cílem integrace dohledu nad finančním trhem pod ČNB bylo¹⁵:

- převzetí institucí a začlenění jejich zaměstnanců do organizace ČNB;
- sjednocení firemní kultury uvnitř dohledu s ohledem na bankovníctví;
- zachování bezporuchového výkonu dohledu nad všemi subjekty finančního trhu.

Počátkem roku 2007 bylo zřejmé, že je nutno daný model upravit, proto byla vytvořena organizační struktura. Bylo zachováno rozložení dohledu do tří sekcí, avšak tyto byly dále rozčleněny podle základních činností dohledu. Mezi tyto patří příprava regulace, licenční a sankční řízení a výkon dohledu na dálku i na místě. Celá struktura je uvedena v následujícím diagramu. Z něj je patrné, že původní tři sekce dohledu se člení do jedenácti odborů.

¹⁴ ZÁKON 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, § 6, § 10a.

¹⁵ HUSIAR, O.; ROZUMEK D. Dohled nad pojišťovnictvím v novém. Pojistný obzor, 2008, č. 1, s. 7 - 8.

Obrázek 3 - Organizační struktura sekcí ČNB¹⁶

Sekce regulace a analýz finančního trhu zahrnuje odbor regulace finančního trhu. Jeho náplní je tvorba a připomínkování právních předpisů a stanovisek, ale také tvorba metodiky podpory dohledu. Odbor analýz vytváří různé zprávy a souhrnné analýzy o situaci na finančním trhu. Funkcí odboru podpory dohledu je především podpurná činnost zaměřená především na věcnou správu systému a tvorbu výkaznictví.

Sekce regulačních a sankčních řízení zahrnuje odbor licenční, který se zabývá vším, co souvisí s dohlíženými osobami působícími na finančním trhu. Dalším odborem je odbor cenných papírů a regulovaných trhů se specializací na emitenty cenných papírů, kteří nemusí být jen z finančního sektoru. Třetím odborem je odbor sankčního řízení, jež je určen k vynucování postupu dohledu.¹⁶

Sekce dohledu nad finančním trhem zahrnuje tři odbory. Jedním z nich je odbor dohledu na dálku, zbylé dva jsou odbory dohledu na místě. Do skupiny dohledu na dálku patří odbor dohledu nad úvěrovými institucemi (banky, družstevní záložny); odbor dohledu nad kapitálovým trhem (dohlíží nad obchodníky s cennými papíry, subjekty kolektivního

¹⁶ HUSIAR, O.; ROZUMEK D. Dohled nad pojišťovnictvím v novém. Pojistný obzor, 2008, č. 1, s. 8.

rozhodování, penzijními fondy, organizátory regulovaných trhů, provozovateli vypořádacích systémů a investičními zprostředkovateli).

Odbor dohledu nad pojišťovnictvím dohlíží na pojišťovny a pojišťovací zprostředkovatele. Dále je sem řazen odbor kontroly řízení rizik, jež je zaměřen na kontrolu obezřetnosti pravidel všech subjektů finančního trhu. Odbor kontroly pravidel a odborné péče sleduje způsob jednání se zákazníky a provozuje devizový dohled.¹⁷

¹⁷ HUSIAR, O.; ROZUMEK D. Dohled nad pojišťovnictvím v novém. Pojistný obzor, 2008, č. 1, s. 8.

4 PŘÍSTUPY K SOLVENTNOSTI POJIŠŤOVEN

Před samotným popisem přístupů k solventnosti v pojišťovnictví, je namístě definovat pojem solventnosti, ale také možné příčiny insolventnosti.

Solventnost pojišťoven je schopnost uhradit ve stanoveném objemu a čase všechny své závazky vyplývající z uzavřených smluv a ostatních závazků pojišťovny.¹⁸

Solventnost pojišťovny je schopnost pojistitele plnit přijaté pojistné závazky, tj. uhradit oprávněné pojistné nároky zrealizovaných pojistných událostí.¹⁹

Solventností se rozumí schopnost pojišťovny nebo zajišťovny trvale zabezpečit vlastními zdroji úhradu závazků z pojišťovací nebo zajišťovací činnosti.²⁰

Solventnost je schopnost pojistitele kdykoliv dostát svým závazkům ze všech uzavřených smluv.²¹

Z uvedených definic vyplývá, že nesolventnost pojistitele nastane tehdy, mají-li jeho aktiva nedostatečnou výši nebo nejsou dostatečně likvidní, aby z nich bylo možné finančně pokrýt vzniklé události. Počet insolvenčí roste zpravidla¹⁸:

- se zhoršujícími se výsledky pojistitele (ziskovostí);
- s rostoucím počtem katastrofických událostí;
- s poklesem úrokových měř;
- s uvolňováním regulace v pojišťovnictví.

Pojišťovna může bez problému fungovat i v případě krátkodobého nesouladu mezi inkasem pojistného a výplatou pojistného plnění. V pojišťovací praxi není nikdy jisté, zda pojistné a vytvořené rezervy umožní za všech okolností splnění všech závazků. Proto je důležité stanovit bezpečnou hranici, aby bylo možné čelit mimořádným okolnostem, které mohou nastat. Mezi tyto události v posledních letech patří zejména přírodní katastrofy a hrozby teroristických útoků.

¹⁸ DUCHÁČKOVÁ, E. Principy pojištění a pojišťovnictví. Praha: Ekopress, 2005, s. 87.

¹⁹ CIPRA, T. Pojistná matematika. Praha: Ekopress, 2006, s. 383.

²⁰ ZÁKON 363/1999 Sb. o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, § 2.

²¹ WÜTHRICH, M. V.; BÜHLMANN, H.; FURRER, H. Market - consistent actuarial valuation. Berlin: Springer, 2008, s. 26.

Na základě těchto skutečností je schopnost pojistitele kdykoli dostát svým závazkům závislá na následujících faktorech¹⁸:

- uvážlivý odhad závazků vyplývajících z uzavřených pojistných smluv;
- způsob pokrytí budoucích závazků, tj. výše technických rezerv, míra zajištění;
- závazky z pojistných smluv mají být pokryté investováním do aktiv odpovídajících požadavkům bezpečnosti;
- disponování vlastními fondy, které jsou adekvátní úrovni pojišťovacích obchodu v takové výši, aby mohl vyrovnat podstatné rozpory v aktivech a pasivech.

4.1. SOLVENCY I

V následujícím textu²² bude popsána Solvency I (dále S_I), která je legislativně upravena Směrnicí evropského parlamentu a rady 2002/13/ES.

Požadavky na míru solventnosti jsou ve všech členských zemích EU legislativně uzpůsobovány výše zmíněné směrnici, která uznává význam míry solventnosti pojišťoven pro ochranu pojistníků na jednotném trhu tím, že zajišťuje, aby pojišťovny měly přiměřené kapitálové vybavení s ohledem na povahu převzatých rizik.

Směrnice stanovuje požadavek, aby pojišťovny vytvořily mimo technických rezerv ke splnění svých smluvních závazků také dostatečnou míru solventnosti. Tato má sloužit jako zabezpečení pro případ nepříznivých obchodních výkyvů a je důležitou součástí obezřetnostního systému dozoru na ochranu pojištěných osob a pojistníků.

Dokument popisuje nutnou potřebu zjednodušit a zvýšit stávající minimální garanční fondy, zejména v důsledku růstu výše pojistného plnění a provozních nákladů od přijetí tohoto požadavku v důsledku inflace.

Dále stanovuje, že je nutné vyvarovat se prudkému růstu výše minimálních garančních fondů a prahových hodnot v budoucnosti, pročež by měl být vytvořen mechanismus, který by zajistil, aby tento růst byl v souladu s evropským indexem spotřebitelských cen.

Směrnice upozorňuje na fakt, že ve zvláštních případech, kdy jsou ohrožena práva pojistníků, musí mít příslušné orgány pravomoci k tomu, aby mohly dostatečně brzy zasáhnout. Tyto orgány mají povinnost při výkonu těchto pravomocí informovat příslušné pojišťovací instituce a zásady řádné správy.

²² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/13/ES: Požadavky na míru solventnosti u neživotních pojišťoven, s. 1 – 2.

Na základě tržního vývoje u typů zajištění uzavřeného prvopojistiteli musí mít příslušné orgány pravomoci k tomu, aby za určitých okolností omezily snížení míry solventnosti.

Pokud pojišťovna uzavírá podstatně méně nových smluv nebo již neuzavírá žádné nové smlouvy, musí být stanovena přiměřená míra solventnosti s ohledem na zbývající závazky ze stávajících smluv, vykázané v úrovni technických rezerv.

V některých odvětvích neživotního pojištění, jež vykazují zvlášť kolísavý profil rizika, by měl být zvýšen stávající požadavek na míru solventnosti. Tato zvýšená míra solventnosti by měla lépe odpovídat skutečnému profilu rizika daného oboru.

Pro zohlednění dopadu různých účetních a pojistně matematických přístupů se zdá jako účelné provést odpovídající úpravy v metodě výpočtu míry solventnosti tak, aby byla vypočítávána jednotným a konzistentním způsobem, který by zajistil rovnost mezi jednotlivými pojišťovnami.

Účelem směrnice je stanovit minimální normy pro požadavky na míru solventnosti a domovské členské státy by měly mít možnost stanovit přísnější předpisy pro pojišťovny povolené jejich příslušnými orgány.

Směrnice stanovuje pravidla pro stanovení disponibilní a požadované míry solventnosti.

4.1.1. SOLVENTNOST V NEŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ

Kapitola by měla objasnit výpočet solventnostních ukazatelů, mezi které patří disponibilní míra solventnosti, požadovaná míra solventnosti a garanční fond. Cílem této kapitoly je objasnit výpočet jednotlivých druhů měr solventnosti.

4.1.1.1 DISPONIBILNÍ MÍRA SOLVENTNOSTI V NEŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ

V rámci NP je disponibilní (skutečná - hodnota vlastního kapitálu pojišťovny za účelem krytí svých závazků; dále DMS_NP) míra solventnosti upravena několika směrnicemi EU. První z nich byla směrnice 73/239/EEC, následovala ji 88/357/EEC, nejnovější směrnicí je 92/49/EEC.

Tyto směrnice zahrnují do obsahu DMS_NP následující účetní položky²³:

- 1) splacený základní kapitál (dále ZK), popřípadě splacenou část ZK. V případě vzájemné pojišťovny se jedná o počáteční fond a všechny členské účty. V tomto případě splacený skutečný počáteční kapitál plus účty členů musí splňovat následující kritéria:
 - zakladatelská listina a stanovy stanoví, že platby z těchto účtů členům je možno provádět jen tehdy, pokud to nezpůsobí pokles DMS_NP pod požadovanou úroveň, nebo po rozpuštění pojišťovny, pokud byly vyrovnány všechny ostatní dluhy pojišťovny;
 - zakladatelská listina a stanovy stanoví, že pokud jde o jakékoliv platby uvedené v předchozím bodě z jiných důvodů než individuálního ukončení členství, musí být příslušné orgány informovány alespoň jeden měsíc předem a mohou v této lhůtě tyto platby zakázat;
 - příslušná ustanovení zakladatelské listiny a stanov je možno změnit jen poté, co příslušné orgány prohlásí, že nemají proti takové změně námitky, aniž jsou dotčena kritéria uvedená v předchozích bodech;
- 2) padesát procent nesplaceného ZK, u vzájemných pojišťoven se jedná o nesplacený počáteční fond, jakmile splacená část dosáhne 25%;
- 3) dodatečné vklady, týkající se jen vzájemných pojišťoven;
- 4) zákonné rezervy a ostatní rezervy tvořené za účelem krytí závazků pojišťovny (např. emisní ážio, oceňovací rozdíly z majetkových účastí, zákonný rezervní fond, rezerva na kurzové ztráty, fond zábrany škod, ...);
- 5) veškerý nerozdělený zisk. Zpravidla se při výpočtu DMS_NP přičítá nerozdělený zisk z minulých let, odečítá se ztráta z let minulých a v neposlední řadě se také zohledňuje hospodářský výsledek za běžné účetní období;
- 6) prioritní akciový kapitál a podřízený dlužný kapitál. Pro tuto složku platí řada omezení. Nejdůležitějším je, že tato částka nesmí překročit 50% DMS_NP, přičemž prioritní akciový kapitál a dlužný kapitál s pevnou dobou splatnosti nesmí přesáhnout 25% této složky. Pokud v případě úpadku nebo likvidace pojišťovny existují závazné dohody, podle nichž se podřízené závazky nebo prioritní akcie zařazují za pohledávky všech

²³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/13/ES: Požadavky na míru solventnosti u neživotních pojišťoven, s. 3 – 6.

ostatních věřitelů a lze je splatit až po vyrovnání všech ostatních dluhů splatných k tomuto okamžiku. Podřízené závazky musí splňovat také tyto podmínky:

- je možno zohlednit pouze skutečně zaplacené prostředky;
 - u dluhů se stanovenou splatností musí být původní splatnost alespoň pět let. Nejpozději jeden rok přede dnem splatnosti musí pojišťovna předložit příslušným orgánům ke schválení plán na udržení disponibilní míry solventnosti nebo dosažení požadované míry solventnosti ke dni splatnosti, ledaže se rozsah, v jakém může být dluh zahrnut do disponibilní míry solventnosti, postupně snižoval během nejméně posledních pěti let přede dnem splatnosti. Příslušné orgány mohou povolit předčasné splacení těchto dluhů za podmínky, že o to emitující pojišťovna požádá a nehrozí pokles její disponibilní míry solventnosti pod požadovanou úroveň;
 - u dluhů bez stanovené splatnosti musí být dodržena pětiletá výpovědní lhůta, ledaže již tyto dluhy nejsou považovány za složku disponibilní míry solventnosti nebo pokud je pro předčasné splacení výslovně požadován předchozí souhlas příslušných orgánů. V druhém případě musí pojišťovna uvědomit příslušné orgány nejméně šest měsíců před navrhovaným dnem splacení a přitom uvést disponibilní a požadovanou míru solventnosti před a po splacení. Příslušné orgány povolí splacení, pouze nehrozí-li pokles disponibilní míry solventnosti pojišťovny pod požadovanou úroveň;
 - smlouva o úvěru nesmí obsahovat ustanovení, podle kterých se za určitých okolností, kromě likvidace pojišťovny, dluh stane splatným před dohodnutým dnem splatnosti;
 - smlouva o úvěru může být změněna pouze tehdy, pokud příslušné orgány prohlásí, že nemají proti změně námitky;
- 7) cenné papíry bez stanovené doby splatnosti, ale i jiné nástroje, včetně kumulativních prioritních akcií, kromě těch, které jsou uvedeny v bodě 6, až do výše 50 % nižší částky z DMS_NP a požadované míry solventnosti pro všechny takové cenné papíry, a podřízených závazků uvedených v prvním bodě za předpokladu, že jsou splněna tato kritéria:
- nesmějí být splaceny z podnětu držitele nebo bez předchozího souhlasu příslušného orgánu;
 - emisní smlouva musí pojišťovně umožňovat odklad platby úroků z úvěru;
 - pohledávky věřitele z úvěru vůči pojišťovně musí být v plném rozsahu zařazeny až za pohledávky všech nepodřízených věřitelů;

- doklady, jimiž je upravena emise cenných papírů, musí obsahovat ustanovení o schopnosti absorbovat ztráty dluhu a nesplacených úroků s tím, že pojišťovně je dána možnost pokračovat v činnosti;
 - je možno zohlednit pouze skutečně splacené částky;
- 8) skryté rezervy z podhodnocení aktiv pakliže s tím souhlasí pojistný dozor.

4.1.1.2 POŽADOVANÁ MÍRA SOLVENTNOSTI V NEŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ

Požadovaná míra solventnosti (dále jen PMS_NP) se stanoví buď na základě celoroční výše pojistného, nebo příspěvků, či na základě průměrné výše pojistných plnění za poslední tři účetní období. Směrnice dále stanovuje, že se celková výše PMS_NP rovná vyššímu z následujících dvou výsledků²⁴:

A. Výpočet z objemu pojistného - číslování

Výpočet je založen na následujících hodnotách:

P_1 - předepsané hrubé pojistné, včetně zajistného postoupeného zajistitelům za daný účetní rok

K_1 - poměr nákladů pojišťovny na vlastní vrub k celkovým nákladům na pojistná plnění za účetní rok

$$PMS_NP_1 = [0,18 * \min (P_1; 10000000) + 0,16 * \max (P_1 - 10000000;0)] * \max (K_1; 0,5)$$

Jak vyplývá z níže uvedeného vzorce je předepsané pojistné rozdělené na dvě části. Do částky 10 mil. EUR se do konstrukce PMS_NP₁ řadí 18% a nad částku 10 mil. EUR se do PMS_NP₁ řadí 16%.

Z takto vzniklé částky se pro výslednou hodnotu PMS_NP₁ použije jen poměrná část podílu pojistného plnění na vlastní vrub, minimálně 50%.

²⁴ CIPRA, T. Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví. Praha: Ekopress, 2006, s. 230 – 231.

B. Výpočet z průměrných nákladů na pojistná plnění

Tento výpočet je založen na následujících veličinách:

X - průměrné hrubé roční pojistné plnění (určeno jako aritmetický průměr za příslušné referenční období v NP)

K1 - poměr nákladů pojišťovny na vlastní vrub k celkovým nákladům na pojistná plnění za účetní rok

$$\text{PMS_NP}_2 = [0,26 * \min (X; 7000000) + 0,23 * \max (X - 7000000; 0)] * \max (K1; 0,5)$$

Referenční období je tříleté, avšak v případě pojišťoven zaměřených na pojištění úvěrů, proti vichřici, krupobití a mrazu je stanoveno na sedm let. V případě pojišťoven jejichž činnost je kratší než požadované referenční období je použit počet celých let, pro které dané údaje existují.

Z daného vzorce vyplývá, že průměrné pojistné plnění se dělí na dvě části. První část do 7 mil. EUR se do konstrukce PMS_NP₂ zařadí 26%, nad 7 mil. EUR zařadí 23%. Pro výslednou PMS_NP₂ se použije poměrná část odpovídající podílu pojistného plnění na vlastní vrub za příslušné účetní období, minimálně ale 50%.

Na základě uvedených postupů pro výpočet PMS lze výslednou PMS vyjádřit následujícím zápisem:

$$\text{PMS_NP} = \max (\text{PMS_NP}_1; \text{PMS_NP}_2)$$

Neživotní pojišťovny musí po celou dobu své existence disponovat vlastními zdroji v minimální výši PMS_NP. V případě, že hodnota DMS_NP je vyšší než PMS_NP, musí pojišťovna předložit dozorčímu orgánu ozdravný plán na zlepšení finanční situace.

4.1.1.3 GARANČNÍ FOND V NEŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ

Hodnota garančního fondu je v rámci NP stanovena jako maximum dvou hodnot²⁵:

$$\text{GF_NP} = \max (1/3 * \text{PMS_NP}; \text{MGF_NP})$$

PMS_NP - požadovaná míra solventnosti v neživotním pojištění

MGF_NP - minimální hodnota garančního fondu v neživotním pojištění

²⁵ CIPRA, T. Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví. Praha: Ekopress. 2002. s. 232.

Minimální výše garančního fondu je stanovena pro jednotlivá pojistná odvětví zákonem 363/1999, o pojišťovnictví. Pro NP jsou platné následující hodnoty:

- 90 mil. Kč, jestliže je provozována pojišťovací činnost podle jednoho nebo více pojistných odvětví č. 10 až 15 neživotních pojištění;
- 60 mil. Kč, jestliže je provozována pojišťovací činnost podle jednoho nebo více pojistných odvětví neživotních pojištění jiných než uvedených pod čísly 10 až 15.²⁶

Dle směrnice²⁷ EU Garanční fond nesmí být nižší než 2 milióny EUR. Jsou-li však kryta všechna nebo některá z rizik zařazených do odvětví 10 až 15 v bodě A přílohy směrnice, činí tato částka 3 milióny EUR. Dále je stanoveno, že každý členský stát může stanovit snížení minimální výše garančního fondu o jednu čtvrtinu v případě vzájemných pojišťoven a společností na bázi vzájemnosti.

Minimální výše garančního fondu dle směrnic EU jsou pro NP následující:

- 400 tis. EUR pro provozování pojištění odpovědnosti, úvěrové pojištění nebo pojištění záruky;
- 300 tis. EUR pro provozování úrazového, nemocenského, dopravního, požárního pojištění, ale i pro případ pojištění finančních ztrát;
- 200 tis. EUR pro provozování pojištění právní ochrany a pojištění jiných škod na majetku.

V případě, že hodnota DMS_NP je menší než hodnota GF_NP, pak pojistný dozor žádá od pojišťovny ke schválení krátkodobý finanční plán. Dále pojistný dozor může zakázat volné disponování s aktivy pojišťovny, případně zavést v pojišťovně nucenou správu.²⁸

²⁶ ZÁKON 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, § 9.

²⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/13/ES:Požadavky na míru solventnosti u neživotních pojišťoven, s. 8.

²⁸ CIPRA, T. Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví. Praha: Ekopress, 2002, s. 232 - 233.

4.1.2. SOLVENTNOST V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ

Také v rámci ŽP je nutné vykazovat solventnost. Součástí této podkapitoly bude opět kalkulace třech základních ukazatelů (DMS, PMS, GF).

4.1.2.1 DISPONIBILNÍ MÍRA SOLVENTNOSTI V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ

DMS_ŽP je kalkulována na základě shodných údajů, jako u NP²⁹:

- 1) splacený ZK;
- 2) padesát procent nesplaceného ZK;
- 3) dodatečné vklady;
- 4) zákonné rezervy a ostatní rezervy;
- 5) nerozdělený zisk;
- 6) prioritní akciový kapitál a podřízený dlužný kapitál;
- 7) cenné papíry bez doby splatnosti;
- 8) skryté rezervy z podhodnocení aktiv;

Dalšími složkami jsou:

- 9) rezervy podílu na zisku, pokud tyto mohou být použity ke krytí případných ztrát. Tyto rezervy nejsou určeny k přerozdělení klientům;
- 10) padesát procent budoucího zisku ze ŽP, který se odhaduje průměrným ziskem ze ŽP za posledních pět účetních období. Tato hodnota je dále vynásobena průměrnou zbývajícím dobou trvání pojistných smluv. Tato složka musí být schválena pojistným dozorem;
- 11) částka plynoucí z nezillmerování nebo jen částečného zillmerování rezerv pojistného ŽP. Tato částka nesmí přesáhnout 3,5% rizikového kapitálu přes všechny pojistné smlouvy, u nichž je zillmerace možná, a snižuje se o hodnotu neamortizovaných počátečních jednorázových nákladů pojistitele obsažený v aktivech pojišťovny. I tato složka musí být schválena pojistným dozorem.

²⁹ CIPRA, T. Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví. Praha: Ekopress. 2002. s. 233 – 234.

4.1.2.2 POŽADOVANÁ MÍRA SOLVENTNOSTI V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ

Při kalkulaci PMS_ŽP se v součtu využívají údaje o objemu technických rezerv a o rizikovém kapitálu. Matematicky lze daný vztah zapsat následovně³⁰:

$$\text{PMS}_{\text{ŽP}} = 0,04 * R * \max(K_2; 0,85) + (0,003 * RC_1 + 0,0015 * RC_2 + 0,001 * RC_3) * \max(K_3; 0,5)$$

R - technické rezervy ŽP ke konci příslušného účetního období

K₂ - poměr technických rezerv ŽP na vlastní vrub k jejich celkové výši ke konci účetního období

RC₁ - (resp. RC₂, či RC₃) rizikový kapitál přes jednotlivé smlouvy ŽP s výjimkou dočasných pojištění pro případ smrti s pojistnou dobou nejvýše pět let

K₃ - poměr rizikového kapitálu na vlastní vrub k jeho účetnímu období

Z výše uvedeného vzorce pro PMS_ŽP lze vyčíst, že její hodnota je z 4% tvořena technickými rezervami ŽP, dále z 0,3% (resp. 0,15%, či 0,1%) rizikového kapitálu dle typu pojistných smluv. Z takto vyčíslené částky se pro výslednou PMS_ŽP použije jen poměrná část odpovídající podílu rizikového kapitálu na vlastní vrub, avšak minimálně 50%. Použitá procenta byla rozdělena následovně: 1% rezerv kryje technické riziko, 3% rezerv kryjí investiční riziko a 0,3% (resp. 0,15%, či 0,1%) rizikového kapitálu podle typu pojistných smluv.

Pro případ ŽP, kdy je nositelem rizika pojistník je matematické vyjádření následující:

Ze vzorce je patrné, že nedochází jen k procentuálním změnám, ale také došlo k vynechání rizikového kapitálu. Rizikový kapitál je vynechán u pojistných smluv, jejichž pojistná doba není vyšší než pět let, nebo pokud nezahrnují riziko smrti.

$$\text{PMS}_{\text{ŽP}} = 0,01 * R * \max(K_2; 0,85) + 0,003 * RC * \max(K_3; 0,5)$$

V případě, že ŽP má tzv. neživotní charakter (např. úrazové pojištění k ŽP), pak matematické vyjádření pro PMS_ŽP vypadá následovně:

$$\text{PMS}_{\text{ŽP}} = [0,18 * \min(P1; 10000000) + 0,16 * \max(P1 - 10000000; 0)] * \max(K_1; 0,5)$$

³⁰ CIPRA, T. Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví. Praha: Ekopress. 2002. s. 233 – 234.

Výslednou PMS_ŽP je součet výsledků všech tří výpočtů. Samozřejmě i u ŽP platí, že žádoucí stav je následující (pokud ne, následuje pojistný dozor):

$$\mathbf{DMS_ŽP > PMS_ŽP}$$

4.1.2.3 GARANČNÍ FOND V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ

Podobně jako u neživotního pojištění, i GF_ŽP je stanoven jako maximum dvou hodnot.

$$\mathbf{GF_ŽP = \max (1/3 * PMS_ŽP; MGF_ŽP)}$$

MGF_ŽP - minimální hodnota garančního fondu pro ŽP³²

Dle zákona 363/1999, o pojišťovnictví je stanovena minimální hodnota GF 90 mil. Kč pro provozování jednoho, či více odvětví ŽP.³¹

Na základě směrnice EU je minimální hodnota GF stanovena na 800 tis. EUR pro provozování ŽP.³²

4.1.3. METODY HODNOCENÍ SOLVENTNOSTI

Oceňování solventnosti se soustřeďuje na adekvátnost kapitálové vybavenosti hodnoceného pojistitele. K oceňování solventnosti se používá řada metod³³:

- analýza základních účetních ukazatelů;
- skutečná míra solventnosti;
- rizikově vážený kapitál;
- simulační modely;
- ratingové hodnocení;
- režimy going-concern, run-off, winding-up.

³¹ ZÁKON 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, § 22.

³² CIPRA, T. Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví. Praha: Ekopress, 2002, s. 189, 234 – 235, 90 – 191.

4.1.3.1 ZÁKLADNÍCH ÚČETNÍCH UKAZATELŮ

Pro výpočet následujících ukazatelů se používají údaje z veřejně dostupných dokumentů, jimiž jsou účetní rozvaha, výkaz zisků a ztrát pojišťovny.³³

a) solvency ratio (ukazatel solventnosti)

$$\text{solvency ratio} = \frac{\text{volný kapitál pojištětele}}{\text{čisté pojistné}}$$

Volným kapitálem rozumíme kapitálové fondy pojištětele, do kterých se zahrnuje základní kapitál (u akciových pojišťoven), počáteční fond a vklady (u vzájemných pojišťoven), dále zákonné rezervní fondy atd. Čisté pojistné odpovídá hodnotě pojistného po odečtení zajistného, jež pojišťovna zaplatila.

Tento ukazatel poměruje kapitálové fondy pojištětele k pojistnému, které je oceněno v tomto případě celkovou výší rizika pojištětele. Pokud není brána v potaz výše a kvalita technických rezerv, má tento ukazatel malou vypovídací hodnotu. To především proto, že zdánlivě vysoká hodnota ukazatele solventnosti nezaručuje, že solventnost pojištětele je v pořádku (může mít nedostatečné technické rezervy). Proto je nutné posoudit i výši ukazatele, či sečíst hodnoty těchto dvou ukazatelů.

b) reserves ratio (ukazatel technických rezerv)

$$\text{reserves ratio} = \frac{\text{technické rezervy}}{\text{čisté pojistné}}$$

Dalšími ukazateli jsou³⁴:

c) retention ratio (ukazatel čistého pojistného)

$$\text{retention ratio} = \frac{\text{čisté pojistné}}{\text{pojistné}}$$

d) liquidity ratio (ukazatel likvidity)

$$\text{liquidity ratio} = \frac{\text{likvidní aktiva}}{\text{technické rezervy}}$$

e) technical coverage ratio (ukazatel technického pokrytí)

$$\text{technical coverage ratio} = \frac{\text{průměrný stav technických rezerv} - \text{průměrný vlastní kapitál}}{\text{netto zasloužené pojistné}}$$

³³ Vzorce zpracovány pomocí nástroje vkládání vzorců, který neakceptuje některé znaky (pravopisné chyby nelze ovlivnit) podle: CIPRA, T. Finanční a pojistné vzorce. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 247 – 248.

³⁴ DUCHÁČKOVÁ, E. Principy pojištění a pojišťovnictví. Praha: Ekopress, 2005, 178 s.

f) expenses ratio (ukazatel nákladovosti)

$$\text{expenses ratio} = \frac{\text{porizovací náklady} + \text{režijní náklady}}{\text{brutto pojistné}}$$

g) claims ratio (ukazatel škodovosti)

$$\text{claims ratio} = \frac{\text{náklady na pojistná plnění} + \text{zmena stavu rezervy na pojistná plnění}}{\text{brutto zasloužené pojistné}}$$

4.1.3.2 SKUTEČNÁ MÍRA SOLVENTNOSTI

Skutečná míra solventnosti je definována direktivami EU a vymezuje skutečný kapitál pojistitele. Tento ukazatel byl blíže specifikován v kapitolách 4.1.1 pro neživotní pojištění a 4.2.1 pro životní pojištění.

Rizikově vážený kapitál

RBC (Risk-based capital) stanovuje potřebnou výši kapitálové vybavenosti pojistitele na základě kvantifikace rizik spojených s pojistnou činností. Tento přístup je používán výhradně v USA, kde byl vytvořen americkou asociací pojistitelů, jež neoficiálně provádí dohled nad americkým pojistným trhem.³⁵

4.1.3.3 SIMULAČNÍ MODELY

Tyto modely překonávají statistické přístupy k solventnosti využitím dynamických modelů, jež jsou založeny především na teorii ruinování a simulují různé scénáře pro modelování budoucího vývoje.³⁵

³⁵ CIPRA, T. Finanční a pojistné vzorce. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 248.

4.1.3.4 RATINGOVÉ HODNOCENÍ

Pojem rating lze definovat následovně: *Rating je nezávislé hodnocení, jehož cílem je zjistit, a to na základě komplexního rozboru veškerých známých rizik hodnoceného subjektu, jak je tento subjekt schopen a ochoten dostát včas a v plné výši všem svým splatným závazkům.*³⁶

Ve své podstatě je ratingové hodnocení solventnosti shodné s RBC s tím, že používané rizikové váhy závisí na oficiálním ratingu jednotlivých aspektů rizikových kategorií. Např. pro riziko aktiv se přihlíží k ratingovému hodnocení emitentů cenných papírů, při úvěrovém riziku se přihlíží k ratingovému hodnocení dlužníků (hl. zajistitelů) atd.

Kvalita prováděného ratingu je odvislá od toho, zda byl zpracován se souhlasem (možné využít i interní informace, ne jen veřejně dostupné), či bez souhlasu pojistitele. Ze statistických zpracování je patrné, že výskyt budoucích nesolventností je opravdu s kvalifikovaným ratingovým hodnocením významně korelován.³⁷ Další informace týkající se ratingu v obecné rovině jsou uvedeny v příloze B, Rating. Specifické informace zaměřené na rating pojišťoven jsou uvedeny v příloze C, Rating pojišťoven.

4.1.3.5 REŽIMY GOING-CONCERN, RUN-OFF, WINDING-UP

Při oceňování solventnosti je velmi důležité, jaký režim pro oceňování byl zvolen³⁷:

Režim „going-concern“ při oceňování solventnosti předpokládá, že pojistitel bude nadále ve své činnosti pokračovat. Z tohoto předpokladu vyplývá, že přísun pojistného bude pokračovat a není tedy důvod redukovat objem aktiv (např. rozpouštět technické rezervy).

Režim „run-off“ je založen na předpokladu, že pojistitel v budoucnu nebude uzavírat žádné pojistné obchody. Jeho kapitálová vybavenost a výše technických rezerv jsou dostatečné, protože bude možné vyplatit pojistné nároky vztahující se k předchozím obchodům, jež budou ještě uplatňovány.

Pro režim „winding-up“ je typické, že solventnost pojistitele je oceněna v okamžiku, kdy je jednorázově ukončena jeho činnost (např. při okamžité likvidaci, či při opuštění národního trhu. V tomto případě není výjimkou nevýhodný odprodej aktiv, což zvyšuje požadavky na jejich objem a strukturu.

³⁶ VINŠ, P. Rating. Plzeň: C. H. Beck pro praxi, 2005, s. 1.

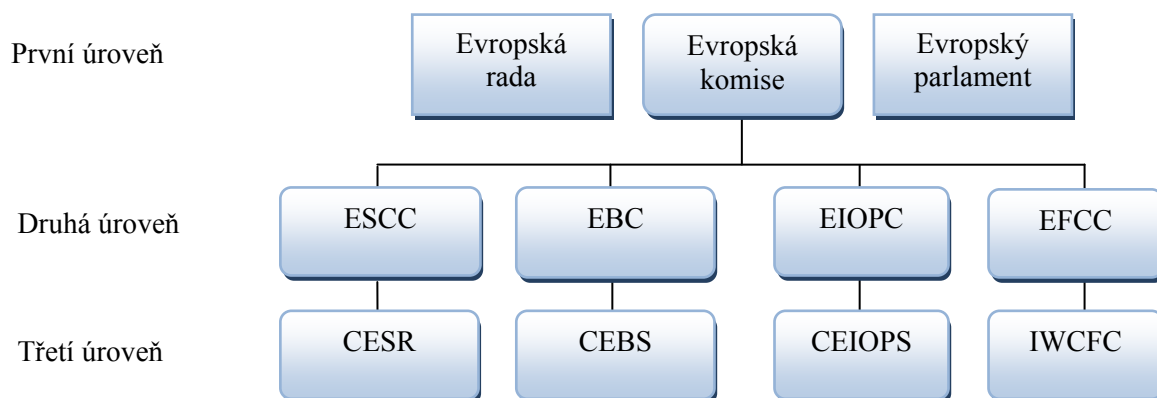
³⁷ CIPRA, T. Finanční a pojistné vzorce. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 248.

4.2. SOLVENCY II

4.2.1. HIERARCHIE INSTITUCÍ V LAMFALUSSYHO USPOŘÁDÁNÍ

Projekt Solvency II (dále S_{II}) byl vyvinut Komisí evropského pojišťovnictví a penzijních fondů již v roce 2001.

Instituce, které se podílejí na přípravě projektu S_{II} jsou rozděleny do třech úrovní v tzv. Lamfalussyho rozdělení. Detailní seznam institucí v jednotlivých úrovních vyplývá z následujícího schématu, které je uvedeno na obrázku 4. Vysvětlení jednotlivých zkratk institucí obsahuje tabulka 1.³⁸

Obrázek 4 - Lamfalussyho hierarchie institucí³⁹

³⁸ ŠTASTKOVÁ, M.; JUTKOVÁ, I. Kvantitativní dopadové studie (QIS): Seminář z aktuárských věd: <http://www.actuaria.cz/upload/Solvency%20II-QIS-MFF%20UK-300307.pdf>, s. 3, (10. 8. 2008).

³⁹ Vlastní zpracování obrázku podle: ŠTASTKOVÁ, M.; JUTKOVÁ, I. Kvantitativní dopadové studie (QIS): Seminář z aktuárských věd: <http://www.actuaria.cz/upload/Solvency%20II-QIS-MFF%20UK-300307.pdf>, s. 3, (10. 8. 2008).

Tabulka 1 - Význam zkratk z Lamfalussyho modelu⁴⁰

Zkratka organizace	Anglický název	Překlad názvu
CEBS	Committee of European Banking Supervisors	Výbor evropských orgánů a bankovního dohledu
CEIOPS	Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors	Výbor evropských dohledů v pojišťovnictví a zaměstnaneckém penzijním pojištění
CESR	Committee of European Securities Regulators	Výbor evropských regulátorů cenných papírů
EBC	European Banking committee	Evropského bankovního výboru
EIOPS	European Insurance and Occupational Pensions Supervisors	Evropského výboru pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění
EFCC	European Financial Conglomerates Committee	Evropský výbor finančních konglomerátů
ESCC	European Securities Clearing Corporation	Evropské účetní společenství pro cenné papíry
IWCFC	Interim Working Committee on Financial Conglomerates	Prozatímní pracovní výbor pro finanční konglomeráty

Popis činnosti výborů⁴¹:

CEBS

Výbor evropských orgánů bankovního dohledu (dále jen Výbor) je poradním orgánem Evropské komise v oblasti bankovníctví a podporuje spolupráci a sblížení dohledové praxe v rámci Evropské unie. V současné době se zaměřuje na implementaci směrnice o kapitálových požadavcích. Tato směrnice stanovuje nová pravidla pro kapitálové požadavky kladené na banky a obchodníky s cennými papíry (dále CP). Záměrem je zajistit, aby kapitál finančních institucí více odpovídal rizikům, kterým tyto instituce čelí. Členy výboru jsou zástupci regulatorních institucí pro oblast bankovníctví členských států EU a jako pozorovatelé se účastní zástupci Norska, Islandu, Lichtenštejnska, Evropské komise a ESCB.

CESR

Výbor evropských regulátorů cenných papírů vznikl na základě rozhodnutí Evropské komise z 6. června 2001 (2001/527/ES) a působí jako její poradní orgán především v oblasti přípravy návrhů opatření provádějících rámcové směrnice EU v oblasti CP. Středem pozornosti výboru je zlepšování koordinace mezi regulátory trhů CP, rozvíjení efektivních

⁴⁰ Vlastní zpracování tabulky podle: European commission: The EU single market: http://ec.europa.eu/internal_market/index_en.htm (cit. 21. 1. 2009).

⁴¹ Česká národní banka. Dohled nad finančním trhem: http://www.cnb.cz/cs/dohled_fin_trh/cebs_cesr_ceiops.html (cit. 10. 1. 2009).

mechanismů operačních programů k posílení každodenního konzistentního dohledu a vynucování jednotného trhu pro finanční služby. Členy CESR jsou zástupci regulatorních institucí pro oblast CP členských států EU, Norska a Islandu.

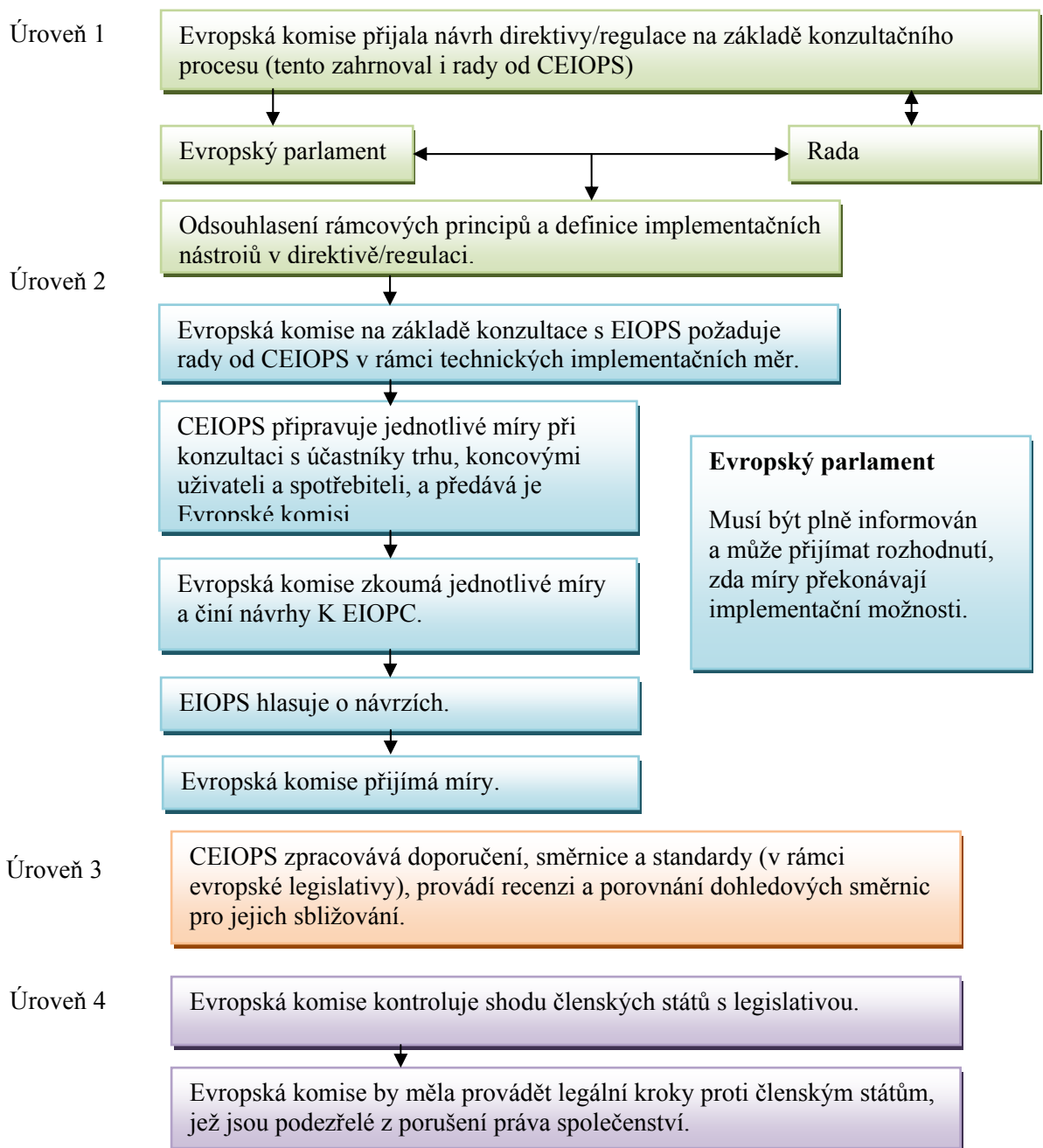
CEIOPS

Výbor evropských dohledů v pojišťovnictví a zaměstnaneckém penzijním pojištění vznikl podle ustanovení rozhodnutí Evropské komise z 5. listopadu 2003 (2004/6/ES) a je složen ze zástupců dohledových orgánů členských států EU v oblasti pojišťovnictví a zaměstnaneckém penzijním pojištění. Úřady členských států Evropského hospodářského prostoru (EU, Norsko, Island a Lichtenštejnsko) a Evropská komise se činnosti Výboru účastní jako pozorovatelé. Cílem činnosti je poskytování stanovisek Evropské komise k návrhům opatření provádějících rámcové směrnice a k předpisům v oblasti pojišťovnictví a zaměstnaneckého penzijního pojištění. Součástí práce Výboru je také stanovování dohledových standardů, doporučení a zásad s cílem posílit konvergující a efektivní aplikaci předpisů a podpořit spolupráci mezi národními orgány dohledu. CEIOPS spolupracuje např. s Hospodářským a finančním výborem (EFC) a Výborem pro finanční služby (FSC).

4.2.2. TVORBA PROJEKTU SOLVENCY II⁴²

Tvorba projektu není zcela jednoduchou záležitostí. Probíhá v několika fázích, které lze rozdělit na dvě fáze současné a dvě fáze budoucí. Popis jednotlivých fází je uveden v následujícím schématu.

⁴² ŠŤASTKOVÁ, M.; JUTKOVÁ, I. Kvantitativní dopadové studie (QIS): Seminář z aktuárských věd: <http://www.actuarial.cz/upload/Solvency%20II-QIS-MFF%20UK-300307.pdf>, s. 4 – 5, (cit. 10. 8. 2008).

Obrázek 5 - Fáze projektu Solvency II⁴³

⁴³ Vlastní zpracování obrázku podle: ŠTASTKOVÁ, M.; JUTKOVÁ, I. Kvantitativní dopadové studie (QIS): Seminář z aktuárských věd: <http://www.actuaria.cz/upload/Solvency%20II-QIS-MFF%20UK-300307.pdf>, s. 4 – 5, (cit. 10. 8. 2008).

Dokumenty a harmonogram⁴⁴

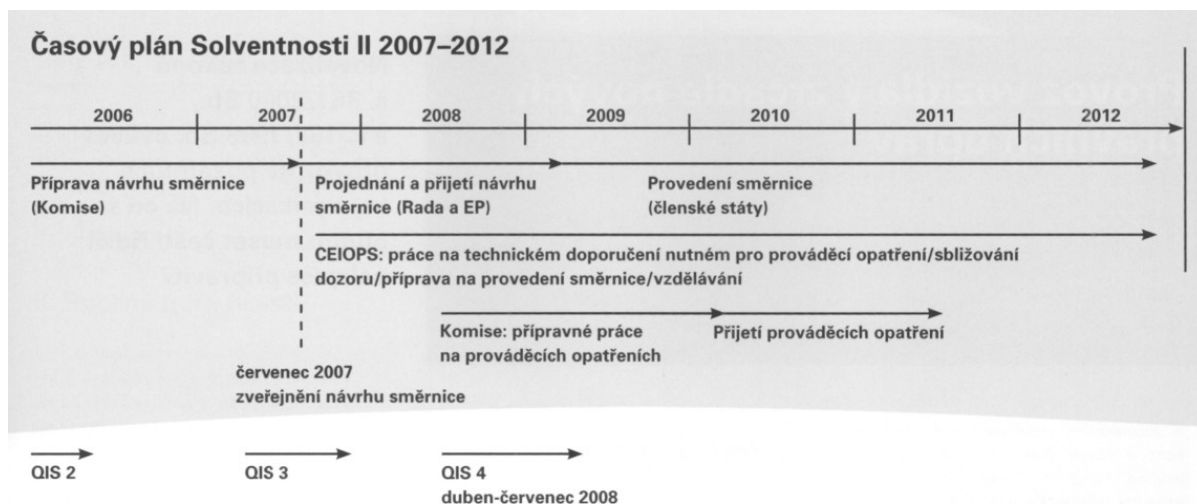
CEIOPS:

- odpovědi na tři vlny tzv. Calls for Advice („telefonáty o radu“, 2004 – 2006);
- Consultation Papers („konzultační dokumenty“, číslo 14 – 20):
 - rady CEIOPS Evropské komisi.

Evropská komise:

- Rámcová směrnice S_II (tzv. Framework Directive) – regulace na první úrovni;
- červenec 2007 – začátek evropského legislativního procesu, jehož podstatou je tvorba implementačních opatření (CEIOPS);
- schválení směrnice v druhé polovině roku 2008;
- převedení do národních legislativ v letech 2011 – 2012.

Harmonogram projektu S_II znázorňuje obrázek 6.

Obrázek 6 - Časový plán Solvency II⁴⁵

Projekt znamená změny nejen pro pojišťovny a zajišťovny, ale také pro dozorčí orgány v rámci jednotného pojistného trhu v EU. Se zavedením projektu úzce souvisí také finanční náklady. Mezi nejvyšší z nich patří zavedení funkčního systému řízení rizik, kvalitního modelování kapitálové přiměřenosti.

⁴⁴ ŠTASTKOVÁ, M.; JUTKOVÁ, I. Kvantitativní dopadové studie (QIS): Seminář z aktuárských věd: <http://www.actuaria.cz/upload/Solvency%20II-QIS-MFF%20UK-300307.pdf>, s. 4 - 5, (cit. 10. 8. 2008).

⁴⁵ ŽÁK K.; PALÁTOVÁ H., Solventnost II: QIS4 ve střední Evropě a vybrané otázky ke skupinovému dohledu. Pojistný obzor, 2008, č. 2, s. 17.

Jedním z důvodů pro zavedení tohoto rámce je nutnost ochrany spotřebitelů. Dle údajů zveřejněných zajišťovnou Swiss Re bylo v roce 2006 bylo celosvětově předepsané pojistné 3.723 miliard USD. Z tohoto údaje vyplývá nutnost propracovaného regulačního systému, aby spotřebitelům bylo zaručeno, že po určité době jim bude vyplaceno plnění, ke kterému se pojišťovací instituce zavázaly.

Zavedení jednotného evropského trhu přineslo jednodušší vstup pojišťoven na zahraniční trhy. Po čase bylo prokázáno, že dosavadní regulační systém Solvency I není již dostačující. Důsledkem byl vznik dvou přístupů k dané problematice. Ze strany regulátorů byl stanoven požadavek na sjednocení celoevropského přístupu (S_II). Druhým myšlenkovým proudem byl požadavek (ze strany pojišťoven a zajišťoven) na kvalitní komplexní systémy řízení rizik (Enterprise Risk Management) a propojení dříve samostatných aktivit. Tyto systémy přináší konkurenční výhody před ostatními. Zároveň zaváděním systémů pro řízení rizik jsou splněny podmínky druhého pilíře Solvency II.

Solvency II tedy přináší systém postavený na principech ekonomického oceňování, který odhalí skutečnou finanční situaci pojistitelů, zvýší transparentnost a důvěru v celé odvětví. Z daného textu vyplývá, že požití rizikových faktorů by mělo vést k vyváženému poměru mezi ochranou pojištěných a odpovídající výší nákladů pojistitelů. Pojistitelé při správném řízení rizik (záleží na použitých technikách pro diverzifikaci aktivit) budou odměněni nižšími požadavky na kapitálové.

Dle předpokladů implementace S_II je nutné připustit i negativní dopady. Největším z nich bude krátkodobé zvýšení nákladů pojistitelů. Dle odhadů by tyto náklady pro celoevropský trh (cca pět tisíc pojišťoven) měli být 2 až 3 mld. EUR (stanovila CEA). Dalším negativem je fakt, že u hůře pojistitelných rizik dojde ke zvýšení pojistných sazeb, speciálně v případě pojistných rizik, jejichž ztráty nelze pokrýt jinými ziskovými produkty. Jedním z dalších důsledků bude dopad na finanční trhy z důvodu změn umístění portfolia pojistitelů tak, aby byl splněn požadavek ALM (Asset Liability Management).⁴⁶

Mezi hlavní cíle této regulace patří:

- dosáhnout lepšího souladu mezi požadovanou mírou solventnosti a aktuálním rizikem pojistitele (v konečném důsledku lepší regulace oboru);
- pobídnout pojistitele ke zlepšení přístupu k identifikaci a monitoringu rizik vyplývajících z jejich činnosti;

⁴⁶ PULCHART, V. Proč potřebujeme Solvency II? Pojistný obzor, 2007, č. 9, s. 8.

- ochrana pojištěných na základě poskytovaných informací o negativních zkušenostech,
- zajištění srovnatelnosti, transparentnosti a koherentnosti, ale také zajištění operačního prostředí (posílení konkurenceschopnosti na jednotném evropském trhu);
- zlepšení integrace jednotlivých pojistných trhů v EU;
- odstranění zbytečných složitostí;
- sledování podstatných informací, které co nejpřesněji mapují trh a jeho rozvoj;
- vytvoření principů a společných účetních strategií na zabezpečení úspor a odstranění redundancí.⁴⁷

Nejdůležitějšími cíli projektu jsou optimalizace vlastního kapitálu, vyšší kvalitativní požadavky na řízení rizik a v neposlední řadě detailní požadavky na zveřejňování informací a reporting.⁴⁸

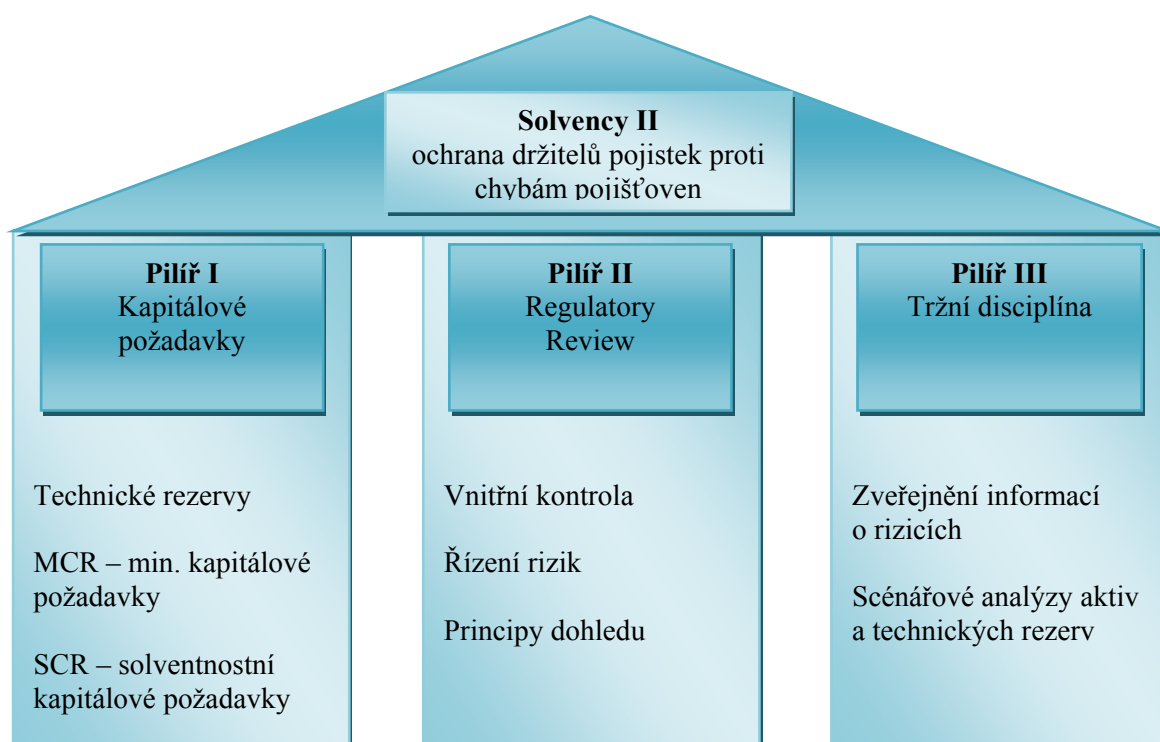
⁴⁷ MAJTÁNOVÁ, A. et al. Pojišťovnictví: Teorie a praxe. Praha: Ekopress, 2006, s. 221.

⁴⁸ ONDER, Š. et. al. Solvency II: http://www.skvara.cz/_cw_files/poji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD/solvencyII/10/07/abe645bf575778fda76cc843d938629e1150540710/SolvencyII.doc, s. 3, (cit. 10. 8. 2008).

4.2.3. STRUKTURA PROJEKTU SOLVENCY II

Daná struktura má v pojišťovnictví vést ke zdokonalení systému řízení rizik. Nejvíce pojišťovny, které samozřejmě patří mezi významné finanční instituce, ohrožuje rozvoj nových produktů, který s sebou nese významná finanční rizika. Z tohoto důvodu je projekt založen na systému třech pilířů.⁴⁹

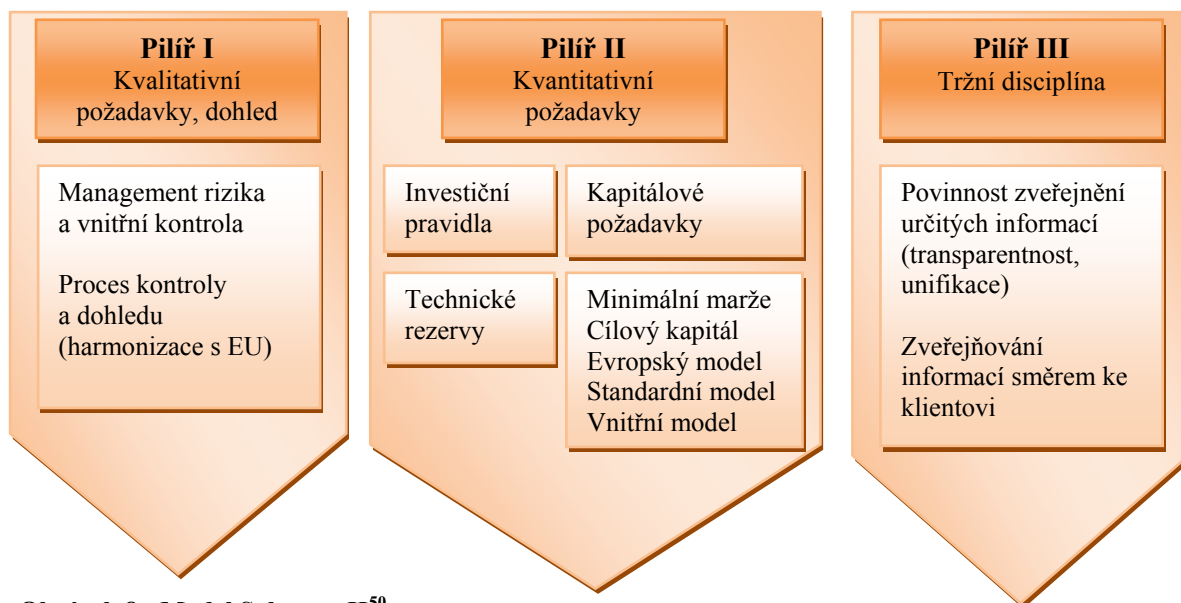
Model S_II jde graficky znázornit mnoha způsoby. Pro tuto byly vybrány následující dva modely.

Obrázek 7 - Model Solvency II⁴⁹

⁴⁹ Vlastní zpracování obrázku podle: ONDER, Š. Architektura Solvency II: <http://www.nb.vse.cz/kbp/TEXT/IIR%20SolvencyII.ppt>, s. 11, (cit. 10. 8. 2008).

Dalším možným grafickým vyjádřením je obrázek 8.

Obrázek 8 - Model Solvency II⁵⁰

4.2.3.1 Pilíř I

První pilíř zahrnuje fakt, že výška kapitálu bude odrážet rizika, kterým je pojišťovna vystavena. V rámci finančních zdrojů je zde stanoven požadavek na minimální míru solventnosti všeobecně, ale také na základě rizikového přístupu, informací o upisování rizika, na aktivech a pasivech obsažených ve finančních výkazech.

Tyto činnosti kladou důraz hlavně na tvorbu technických rezerv v ŽP a NP, účetní standardy, investiční činnosti a v neposlední řadě na kapitál.⁵¹

Jak je patrné z prvního vyobrazeného modelu, jsou součástí prvního pilíře následující tři složky⁵²:

- technické rezervy;
- MCR (Minimum Capital Requirements) – absolutní minimální přírážka;
- SCR (Solvency Capital Requirements) - ekonomický kapitál, který:
 - zohledňuje všechna kvantifikovatelná rizika pojišťovny;
 - stanovuje úroveň kapitálu, jež umožní absorbování neočekávaných ztrát, a tudíž poskytne rozumnou jistotu pojistníkům.

⁵⁰ Vlastní zpracování obrázku podle: MAJTÁNOVÁ, A. et al. Pojišťovnictví: Teorie a praxe. Praha: Ekopress, 2006, s. 222.

⁵¹ MAJTÁNOVÁ, A. et al. Pojišťovnictví: Teorie a praxe. Praha: Ekopress, 2006, s. 222.

⁵² ONDER, Š. Architektura Solvency II: <http://www.nb.vse.cz/kbp/TEXT/IIR%20SolvencyII.ppt>, s. 14 - 21, (cit. 10. 8. 2008).

Vztah mezi MCR a SCR

Oba ukazatele (SCR a MCR) jsou kalkulovány pro odlišné účely, podle odlišných metod. Výsledek rizikově orientované SCR může být nižší než jednodušší kalkulace MCR (má být spodní hranicí pro SCR).

Pokud v rámci kapitálových požadavků spadne pojišťovna na MCR, dochází k akci regulátora. Podobně je tomu i nyní, kdy regulátor má právo zasáhnout v případě, že rezervní fond je deficitní.⁵³

Kapitálový požadavek

Hodnotu požadovaného kapitálu lze matematicky vyjádřit následovně:

Celková pasiva = Best Estimate Liabilities + Risk Margin + Required Capital, kde:

Risk margin (rozpětí rizika) - zahrnuje modelové riziko, rizika parametrů a riziko strukturálních nejistot. Hodnota je vypočtena na základě provádění stresových testů parametrů pojistek navýšením hodnoty závazků.

Best Estimate Liabilities (nejlepší odhad závazků) - je definováno jako současná hodnota očekávaného cash flow za "best estimate" předpokladů, včetně ocenění hodnot opcí nebo garancí. Kvantitativní standard pro úroveň spolehlivosti technických rezerv má být nastaven na 75% rozložení pravděpodobnosti škodních nároků.

Solvency Capital Requirement (solvenční kapitálový požadavek) je založen na předpokladu, že výše kapitálu neumožní s pravděpodobností 99,5% ruinování pojišťovny na jednoletém horizontu.

Investiční pravidla:

- pokrytí kapitálových požadavků (nejen technických rezerv) ale též ALM aspekty;
- Asset-Liability-Management (ALM): kvalitativní pravidla v Pilíři II;
- revize existujících prahových veličin a zavedení nových;
- standardizace pravidel;
- více restriktivní a precizní prahové veličiny, jež mají sloužit jako systém včasné výstrahy.⁵³

⁵³ ONDER, Š. Architektura Solvency II: <http://www.nb.vse.cz/kbp/TEXT/IIR%20SolvencyII.ppt>, s. 14 - 21, (cit. 10. 8. 2008).

Na základě publikace pro aktuáry⁵⁴ lze ALM definovat následovně: *Asset Liability Management je soustavný proces formulování, implementování, monitorování a revidování strategií spojených s aktivy a pasivy s cílem splnění finančních záměrů pro danou rizikovou toleranci při existujících omezeních.*

Jinými slovy lze říci, že ALM je zaměřen na maximalizaci finanční návratnosti investic za podmínky dodržení závazků s cílem dostát požadavkům solventnosti kdykoliv, pokud je relativně definována vzhledem k účetním principům.

Technické rezervy

Základním cílem je v rámci prvního pilíře zvýšit úroveň harmonizace technických rezerv. Výslovná pruderní úroveň:

- best estimate technických rezerv má být vypočtena a doplněna o risk margin (dle IASB vývoje – účetní standardy);
- kvalitativní benchmark pro určení intervalu spolehlivosti pro technické rezervy by měl být stanoven na úrovni 75% pravděpodobnostního rozdělení;
- risk margin by měla být minimálně polovina směrodatné odchylky (bereme v úvahu silně zešikmená rozdělení pravděpodobnosti).

Specifika životního a neživotního pojištění vyžadují další pozornost:

- pokyny pro management škodních událostí;
- pokyny pro předpoklady tvorby technických rezerv u životního pojištění.⁵⁵

4.2.3.2 Pilíř II

Účelem tohoto pilíře je dozor nad technickými riziky a jejich řízením. Proto jsou sledovány následující faktory⁵⁶:

- aktuální míry rizika;
- interní modely rizika;
- stress testing technických rezerv a jejich finančního krytí;
- schopnosti managementu pojišťovny;
- nesoulad mez aktivy a pasivy.

⁵⁴ WÚTHRICH, M. V. et al. Market - consistent actuarial valuation. Berlin: Springer, 2008. s. 57.

⁵⁵ ONDER, Š. Architektura Solvency II: <http://www.nb.vse.cz/kbp/TEXT/IIR%20SolvencyII.ppt>, s. 14 - 21, (cit. 10. 8. 2008).

⁵⁶ MAJTÁNOVÁ, A. et al. Pojišťovnictví: Teorie a praxe. Praha: Ekopress, 2006, s. 223.

Při sledování těchto ukazatelů se dozor soustředí hlavně na vnitřní kontrolu rizik, pravidla řízení aktiv a pasiv, koordinaci akcí během krizí, transparentnost v jednání dozorčích orgánů.

Z následujícího obrázku je možné vidět sled činností vykonávaných při kontrole.

Obrázek 9 - Kontrolní proces⁵⁷

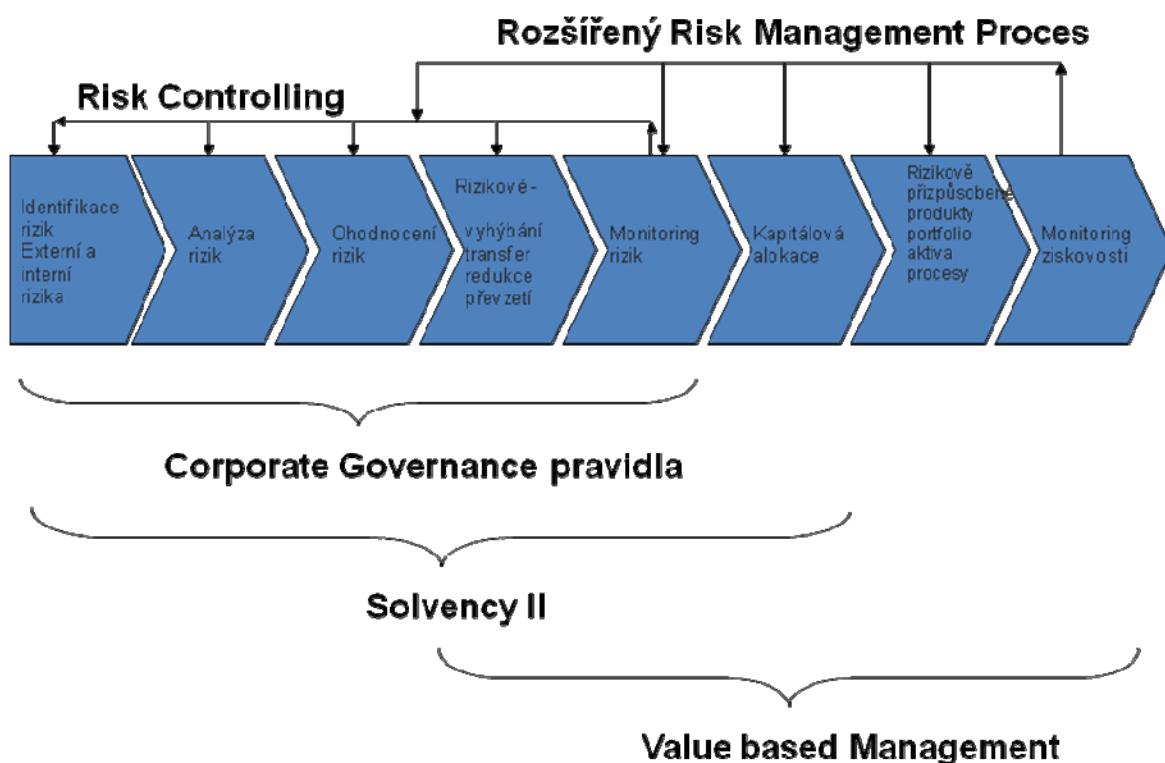
Při řízení rizik jsou podstatné⁵⁷:

- principy vytvořené pro vnitřní kontrolní systémy pojišťoven;
- požadavky na solidní systém řízení rizik pojišťoven, zejména pojistné riziko, technické rezervy a management škodních událostí;
- finanční řízení musí být zdokonaleno prostřednictvím požadavků na vytvoření investičního plánu;
- speciální důraz je kladen na ALM a politiku zajištění:
 - Asset Liability Management (ALM);
 - zajištění je významným nástrojem řízení, v němž musí být dán důraz na řízení counterparty rizika (rizika protistrany).

⁵⁷ ONDER, Š. Architektura Solvency II: <http://www.nb.vse.cz/kbp/TEXT/IIR%20SolvencyII.ppt>, s. 27, (cit. 10. 8. 2008).

Řízení rizik v rámci Solvency II⁵⁸

Jak je patrné z níže uvedeného obrázku 10, oproti běžné kontrole rizik (risk controlling) zahrnující pět kroků (identifikace rizik, jejich analýza, ohodnocení rizik, jejich následný transfer a v neposlední řadě monitorování rizik), je kontrola řízení rizik v případě Solvency II rozšířena o další položku, kterou je kapitálová alokace.

Obrázek 10 - Řízení rizik v rámci Solvency II⁵⁸

Risk management, neboli řízení rizik bylo v rámci projektu S_II nastaveno mezinárodní společností aktuarů (International Association of Actuaries, dále jen IAA). IAA dále definuje riziko jako: *Možnost, že nastane jev, který bude mít dopad na stanovené cíle. Přičemž riziko je měřeno na základě důsledků, které mohou nastat a pravděpodobnosti, že se daný jev vyskytne.*⁵⁹

Risk management je z širšího hlediska proces ochrany jednotlivce či organizace z pohledu majetku a výnosů. Jedná se tedy o manažerské funkce využívající vědecký přístup

⁵⁸ ONDER, Š. Architektura Solvency II: <http://www.nb.vse.cz/kbp/TEXT/IIR%20SolvencyII.ppt>, s. 27 - 29, (cit. 10. 8. 2008).

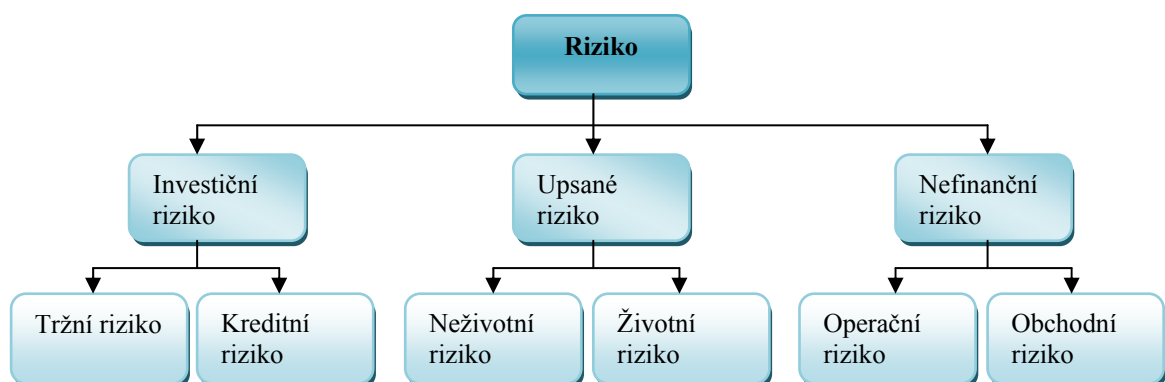
⁵⁹ DOFF, R. R. Risk management for insurance firms: A frame for fair value and economic capital. Enschede: NIBE-SVV, 2006, s. 25 - 26.

k zacházení s rizikem. Toto je založeno na odlišných filozofických přístupech a z nich vyplývajících postupech.⁶⁰

Kategorie rizik, jimiž se risk management v pojišťovnictví zabývá, byly uvedeny v kapitole 2 Pojistně technická rizika. Avšak podle IAA jsou rizika uspořádána takto⁶¹:

- tržní rizika - včetně splatnostního, časového a objemového nesouladu aktiv a pasiv, dále zahrnují nejistotu spojenou s vývojem kurzů, cen, úrokových měr;
- pojistná rizika – zahrnují katastrofy, stárnutí populace, epidemie, opční faktory v závazcích, růst nákladů pojišťovny, nejistotu spjatou s budoucím objemem pojistného plnění a nedostatečnou výší rezerv;
- úvěrové riziko – obsahuje úpadek dlužníka, resp. emitenta cenného papíru nebo pokles jeho ratingu, kolísavost spojenou s úpadkem dlužníka, snížením ratingu či rozšířením úvěrového spreadu (rozsahu);
- operační riziko – pojímá chyby procesů, lidí, informačních technologií nebo externích vlivů, ale také nejistotu spojenou s procesy, chováním lidí a chybovostí, technologií a vnějšími vlivy;
- riziko likvidity – zahrnuje riziko vysokých nákladů likvidity v daném čase.

Jiné dělení rizik je znázorněno na obrázku 11. Nejvýznamnější jsou pro pojistitele tzv. rizika upsaná v oblasti životního a neživotního pojištění.

Obrázek 11 - Rizika v pojišťovnictví⁶²

⁶⁰ GALLATI, R. R. Risk management and capital adequacy. New York: The McGraw-Hill Companies, 2003, s. 11.

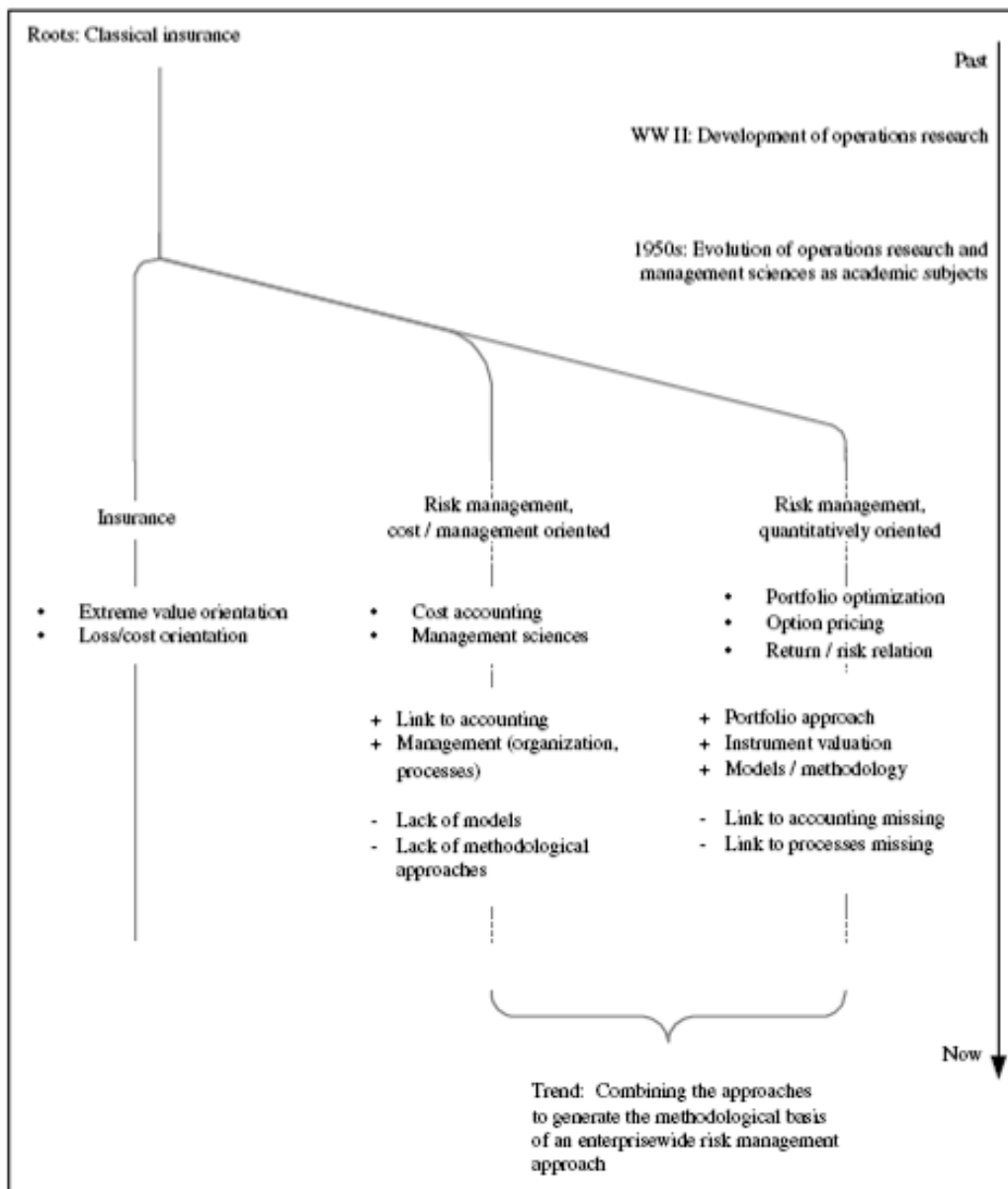
⁶¹ DOFF, R. R. Risk management for insurance firms: A frame for fair value and economic capital. Enschede: NIBE-SVV, 2006, s. 25 – 26.

⁶² Vlastní zpracování obrázku podle: DOFF, R. R. Risk management for insurance firms: A frame for fair value and economic capital. Enschede: NIBE-SVV, 2006, s. 25 - 26.

Podle⁶³ má risk management spojený s pojišťovnictvím své kořeny v korporátním pojistném průmyslu. Protože průmyslová rizika, jež jednotliví pojistitelé přebírali, byla stále vyšší, postupem času byl zastáván názor, že pro risk management musí být zavedeno samostatné oddělení, v jehož čele bude tzv. risk manager. Tato myšlenka byla poprvé uveřejněna v článku od Russella Galaghera v Harvard Business Riview roku 1956 Postupně byly vyvíjeny různé metody pro diverzifikaci rizik.

Obrázek 12 umístěný na následující stránce znázorňuje, že na počátku bylo pojistné odvětví, avšak v roce 1950 došlo k jeho rozdělení na tři oblasti vlivem vývoje operačního výzkumu a manažerských věd. Těmito třemi oblastmi jsou pojišťovnictví, risk management orientovaný nákladově a risk management zaměřený kvantitativně. Pokud by k danému vývoji nedošlo, pojišťovnictví by bylo ve své podstatě zaměřeno pouze na stanovení extrémních hodnot a na stanovení ztrát či nákladů. Pro nákladově orientovaný risk management jsou typické účetní náklady a rozvoj manažerských věd. Jeho pozitivem je provázání s účetnictvím a managementem neboli organizačními procesy. Negativem je nedostatek modelů a přístupů. Pro třetí oblast, tedy risk management orientovaný na kvantitativní ukazatele je typická orientace na portfolio, oceňování možnosti a rizikové vztahy. I tento přístup má svá pozitiva, mezi která patří přístup k portfoliu, instrumentální zjištění hodnot, modely a technologie. Slabými stránkami jsou nedostatečné propojení s účetnictvím a procesy. Na základě všech pro a proti, dvou uvedených risk management přístupů došlo k jejich sloučení, aby byla vytvořena metodologická báze pro celosvětový manažerský přístup.

⁶³ GALLATI, R. R. Risk management and capital adequacy. New York: The McGraw-Hill Companies, 2003, s. 12 - 13.

Obrázek 12 - Vývoj pojišťovnictví a risk managementu⁶⁴

4.2.3.3 Pilíř III

Třetí pilíř se zabývá stanovováním doporučení a požadavků pro výkaznictví tak, aby byly naplněny podmínky transparentnosti. To znamená, že veškerí účastníci na pojistném trhu budou mít k dispozici informace o použití kapitálu, rizicích, jimž je pojišťovna vystavena (včetně jejich hodnot), manažerských postupů, či kapitálové přiměřenosti. V neposlední řadě daný pilíř bude obsahovat požadavky na publikování údajů a postupů v poznámkách týkajících se účetních výkazů (IFRS 4 - navrhovaná účetní pravidla).

⁶⁴ GALLATI, R. R. Risk management and capital adequacy. New York: The McGraw-Hill Companies, 2003, s. 13.

Z předchozího odstavce vyplývá, že Pilíř III je jakýmsi posílením předchozích dvou pilířů. Jeho cílem je nejen dosažení transparentnosti, ale také harmonizace účetních pravidel a posílení porovnatelnosti pojišťoven navzájem.⁶⁵

4.2.3.4 PILÍŘ V

Solvency II mění evropský pojišťný trh, jejím důsledkem bude jeho zkonsolidování na období příštích 50-60 let.

Aby S_{II} byla úspěšná, je nutné, aby byla pochopena všemi zúčastněnými, a to jak pojišťovnami a zajišťovnami, tak také orgány dohledu. Specifické úkoly týkající se řízení rizik, vnitřních kontrol, interního auditu, pojistné matematiky, či outsourcingových dohod detailně popisuje kapitola čtvrtá dané směrnice. Je jisté, že směrnice nutí výše zmíněné subjekty ke spolupráci jak v rámci společnosti, tak také na skupinové úrovni. V případě mezinárodních aktivit je daný proces mnohem složitější. Protože S_{II} přináší nový pohled na procesy ve společnosti, je nutné předpokládat určité přechodné období pro aplikování těchto procesů do rozhodování managementu podniku. Stejná situace bude platit také pro státní dohled. I zde bude potřeba určité období pro implementaci systému a zaškolení pracovníků.⁶⁶

Pilíř 5

Ačkoliv již bylo řečeno a modelem znázorněno, že S_{II} má tři pilíře, existuje v teorii také pilíř pátý. Tento pilíř vzniká shrnutím druhého a třetího pilíře. Druhý pilíř zahrnuje především procesy správy a řízení společnosti, vyhodnocovací proces dohledu (Supervisory Review Process, dále SPR) a vlastní posouzení rizika a solventnosti (Own Risk and Solvency Assessment, dále ORSA). Třetí pilíř poté obsahuje požadavky na poskytování a zveřejňování informací dohledu a veřejnosti.⁶⁶

ORSA

ORSA je součástí systému řízení rizik společnosti a klíčovým materiálem pro dohled (SPR). Pro pojišťovnu z toho vyplývá nutnost vypracování komplexního písemného dokumentu o své celkové ekonomické a finanční situaci. Dokument dále obsahuje informace o dlouhodobém výhledu do budoucnosti. Podoba vyhotovení je plně v kompetenci pojišťovny, avšak měla by být sestavena i v rámci skupiny. Tato zpráva je zpravidla

⁶⁵ MAJTÁNOVÁ, A. et al. Pojišťovnictví: Teorie a praxe. Praha: Ekopress, 2006, s. 223.

⁶⁶ JURÁŠKOVÁ, M. Solvency II a Pilíř 5. Pojišťný obzor, 2008, č. 3, s. 21 – 23.

zpracována v oddělení řízení rizik a měla by být vyhodnocena oddělením interního auditu. Poté následuje schválení managementem společnosti a jeho odeslání dohledu (jednou ročně, popřípadě kdykoliv, změní-li se významně situace podniku).⁶⁷

Mezi důležité položky patří popis⁶⁷:

- způsobu chápání rizik ze strany pojišťovny, metody použité k jejich vyhodnocování, typ používaných stres testů;
- celkového požadavku na solventnost bez ohledu na použitý model (interní či standardní vzorec), při použití standardního vzorce většinou následuje popis konkrétních rizik;
- výše vlastního kapitálu a jeho očekávaného navýšení, objasnění rozdílů mezi výší ZK a výší SCR (např. změna intervalu společnosti, zahrnutí dalších rizik, atd.);
- fungování správy a řízení společnosti včetně všech jejích prvků, popis řídicího a kontrolního systému a v neposlední řadě krizového řízení;
- dopadů externích událostí, jež způsobily změny ekonomických podmínek, změny na pojistném trhu, právního prostředí, technologický pokrok atd.;
- výhledu do budoucna (postavení společnosti, očekávaných vlivů, stanovení očekávaných změn ve struktuře a významnosti rizik).

Interní audit

Auditorská činnost (článek 45, 46 navrhované směrnice) je prováděna na základě Mezinárodních standardů pro profesionální praxi interního auditu. Interní auditoři nejen pojišťoven, ale i skupiny jsou proto nuceni rozšířit své znalosti v této oblasti (změny v legislativě se zavedením S_II budou značné).⁶⁷

Interní auditoři musí⁶⁷:

- být kompetentní – což zahrnuje znalost současné i připravované legislativy (kroky, časový rámec), dále se musí orientovat ve všech doporučeních a stanoviscích (EC, CEA, CEIOPS, IAIS, rozhodnutí představenstva, atd.), aby byly schopni nezávisle posuzovat procesy a compliance v rámci společnosti, či skupiny;
- znát procesy týkající se S_II – zde je jejich činnost odvislá od rozhodnutí vydaných představenstvem a managementem; je nutné, aby měli vždy aktuální informace o činnosti ostatních oddělení (hlavně oddělení řízení rizik, pojistných matematiků, atd.), v neposlední řadě je důležitá kooperace jednotlivých oddělení interního auditu na úrovni

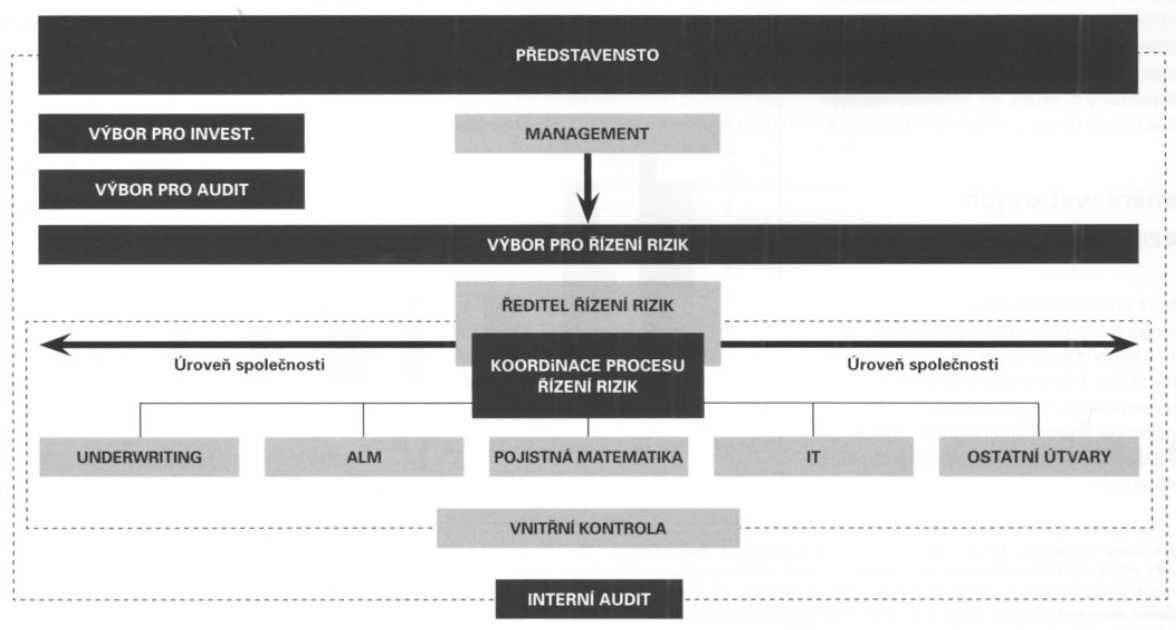
⁶⁷ JURÁŠKOVÁ, M. Solvency II a Pilíř 5. Pojistný obzor, 2008, č. 3, s. 21 – 23.

skupiny, nastavení auditních procesů v jednotlivých společnostech (odvislé od mateřské společnosti) a skupině v rámci S_II na stejné úrovni. Důležitou součástí je také správné fungování kontrolního a řídicího systému v nově zavedených podmínkách;

- ověřovat compliance a doporučovat změny – (shoda vnitřních předpisů s obecně platnými) pokud jsou splněny předchozí dvě podmínky, může interní audit naplnit ustanovení návrhu směrnice a plně vykonávat a sledovat soulad činností pojišťovny se všemi jejími vnitřními postupy, procesy a systémy vykazování. Důležitá je u interního auditu funkce poradní, kdy na základě komplexního pohledu doporučuje výboru pro audit, či představenstvu provedení změn v jednotlivých procesech tak, aby byla společnost dobře připravena.

Obrázek 13 znázorňuje hierarchické umístění oddělení interního auditu. Je patrné jeho přímé napojení na představenstvo společnosti.

Postavení klíčových hráčů ve společnosti

Obrázek 13 - Postavení klíčových hráčů ve společnosti⁶⁸

⁶⁸ JURÁŠKOVÁ, M. Solvency II a Pilř 5. Pojistný obzor, 2008, ř. 3, s. 21 – 23.

5 POROVNÁNÍ SOLVENCY I A SOLVENCY II

V této kapitole budou shrnuty a rozšířeny informace o charakteristikách jednotlivých solventnostních přístupů s cílem jejich porovnání. Hlavním zdrojem⁶⁹ pro dané porovnání bude dokument Executive summary of the impact assessment (Zpráva o posouzení dopadů v projektu Solventnost II).

5.1. SOUČASNÝ REŽIM EVROPSKÉ UNIE

Nutnost právních předpisů EU v pojišťovnictví lze odůvodnit tím, že je třeba usnadnit rozvoj jednotného pojistného trhu a zároveň zabezpečit přiměřenou úroveň ochrany pro zákazníka. Vývoj současného právního rámce byl zahájen v 70. letech minulého století pojišťovacími směrnici první generace a byl završen až na počátku 90. let minulého století pojišťovacími směrnici třetí generace. Směrnice třetí generace stanovily jednotné povolení prvopojistitele na základě pojetí minimální harmonizace a vzájemného uznávání.⁶⁹

5.2. SLABÉ STRÁNKY SOUČASNÉHO REŽIMU EVROPSKÉ UNIE

Ve směrnicích stále platného režimu bylo požadováno, aby Komise provedla přezkum požadavků na solventnost pojistitelů. Na základě tohoto přezkumu byla v roce 2002 schválena omezená urychlená reforma, tzv. Solventnost I. V průběhu procesu S_I však vyšlo najevo, že některá slabá místa nebyla odstraněna. Mezi tato patří⁶⁹:

A. Nedostatečná citlivost vůči rizikům

Současný režim EU řádně nezachycuje řadu klíčových rizik (tržní, kreditní a operační rizika). Režim navíc není zaměřen na budoucí vývoj jednotného pojistného trhu. Zahrnuje pouze málo kvalitativních požadavků na řízení rizik a správy. Dále nepožaduje na orgánech dozoru, aby ve věci uvedených kvalitativních hledisek pravidelně prováděly přezkumy. Nedostatečná citlivost vůči rizikům pojistitele nevybízí k tomu, aby přiměřeně řídili svá rizika, ale ani je nenutí ke zlepšování řízení rizik a souvisejících investic. Solvency I nezajišťuje přesné a včasné zásahy ze strany orgánů dozoru, ani neusnadňuje optimální

⁶⁹ Executive summary of the impact assessment:
http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/solvency/impact_en.htm, s. 1 – 3, (15. 2. 2009).

alokaci kapitálu. Na základě uvedených nedostatků je nutné konstatovat, že daný režim EU pojistníky nechrání tak, jak by bylo možné.

B. Omezení řádného fungování jednotného trhu

Stávající rámec EU určuje minimální normy, které lze doplnit dodatečnými pravidly na vnitrostátní úrovni, která ovšem narušují a ohrožují řádné fungování jednotného pojistného trhu. Zvyšují se tak náklady pro pojistitele i pojistníky a brání se hospodářské soutěži v EU. Zároveň přetrvávají značné rozdíly ve způsobu výkonu dozoru, což dále ohrožuje jednotný trh.⁷⁰

C. Nedostatečné úpravy dozoru nad skupinami

Platný přístup k dozoru nad skupinami zaměřující se na právní subjekty, se ovšem stále více vzdaluje skutečné struktuře a organizaci skupin. V důsledku zavádění systémů řízení rizik vztahujících se na celý podnik a k soustředování klíčových funkcí, dochází rostoucí měrou k centralizaci organizační struktury skupin. Vlivem odlišného řízení skupin a dozoru nad těmito skupinami se zvyšují náklady pojišťovacích skupin a roste nebezpečí, že budou opomenuta některá klíčová rizika vztahující se na celou skupinu.⁷⁰

D. Nedostatečné sblížení mezi odvětvími a nedostatečné sblížení v mezinárodním měřítku

Činnost Mezinárodní asociace orgánů pro dozor v pojišťovnictví a Rady pro mezinárodní účetní standardy v oblasti vývoje nových solventnostních norem a oceňování technických rezerv se ubírá směrem k přístupu vycházejícímu z ekonomických rizik. Tento přístup je značně odlišný od filozofie, na které je založen současný režim EU. Mezitím byl prostřednictvím směrnic o kapitálových požadavcích zaveden pro banky režim solventnosti vycházející z rizik. Nedostatečné sblížení mezi odvětvími na mezinárodní úrovni ohrožuje konkurenceschopnost pojistitelů působících na jednotném pojistném trhu. Slabá provázanost mezi odvětvími zvyšuje pravděpodobnost regulační arbitráže.⁷⁰

⁷⁰ Executive summary of the impact assessment:
http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/solvency/impact_en.htm, s. 3 – 6, (15. 2. 2009).

5.3. OČEKÁVANÝ DOPAD SOLVENCY II

Na základě provedených analýz a připomínek od zúčastněných a zainteresovaných stran v ohledu na různé koncepční možnosti pro S_II, tyto strany potvrzují, že zavedení nového solventnostního režimu vycházejícího z ekonomických rizik za využití Lamfalussyho architektury, se zdá být nejefektivnějším a nejúčinnějším prostředkem k dosažení obecných cílů projektu.⁷¹

5.4. PŘÍSTUPY K SOLVENCY II

Systém S_II je založený na zásadách správného ekonomického oceňování, tzn., že odhalí skutečnou finanční situaci pojistitelů, čímž zvýší transparentnost a důvěru v celém odvětví. Zavedením regulačních požadavků vycházejících z rizik S_II zajistí dosažení správné rovnováhy mezi silnou ochranou pojistníků a přiměřenými náklady pojistitelů.

Kapitálové požadavky budou odrážet specifický profil rizika každé pojišťovny. Pojistitelé, kteří dobře řídí svá rizika na základě uplatnění přísné politiky, která je založena na použití vhodné metody zmírňování rizik, či diverzifikace činnosti budou odměněni. Odměnou jim bude držet méně kapitálu než podle současného režimu EU. Na druhé straně špatně řízené pojišťovny nebo pojišťovny s větší touhou riskovat budou žádány, aby vlastnily více kapitálu, aby bylo garantováno, že nároky pojistníků budou uhrazeny v okamžiku jejich splatnosti.

Režim S_II bude klást důraz především na řádné řízení rizik a důkladné vnitřní kontroly. Odpovědnost za finanční zdraví pojistitele připadne opět výrazně vedení, jak mu i přísluší. Pojistitelům bude dána větší volnost ve smyslu, že se od nich bude požadovat dodržování řádných zásad, nikoli svévolných pravidel. Regulační požadavky a praxe odvětví budou sladěny, pojistitelé budou odměňováni za zavedení systémů řízení rizik a kapitálu, které budou nejlépe odpovídat jejich potřebám a celkovému rizikovému profilu. Pojistitelé budou podléhat přísnější kontrole ze strany orgánů dozoru. Nový režim by měl zlepšit transparentnost a zveřejňování informací. Pojistitelé, kteří uplatní osvědčené postupy, budou dále odměněni důvěrou od investorů, účastníků trhu a spotřebitelů.⁷¹

⁷¹ Executive summary of the impact assessment:
http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/solvency/impact_en.htm, s. 6, (15. 2. 2009).

5.5. PŘÍNOSY PRO ZÚČASTNĚNÉ STRANY

Od aplikace projektu Solvency II jsou očekávány pozitivní přínosy pro všechny zainteresované strany vystupující na jednotném pojistném trhu, zejména na tyto⁷²:

A. Odvětví

Přímý užitek ze Solvency II budou mít pojistitelé. Kromě podpory řádného řízení rizik a sladění požadavků doзору s tržní praxí, budou dobře řízené společnosti odměněny tím, že v rámci evropského trhu budou vytvořeny doopravdy rovné podmínky, což přispěje k jeho další integraci. Sladěním regulačních kvantitativních požadavků se skutečnými ekonomickými náklady rizik, které pojistitelé a zajistitelé v rámci Evropské unie podstupují, selepší jejich mezinárodní konkurenceschopnost.

B. Orgány doзору

Orgány doзору získají lepší nástroje doзору, které jim umožní provádět včasnější a efektivnější opatření. Zároveň jejich pravomoci provádět souhrnný přezkum všech rizik, jimž pojistitelé čelí, budou vyšší. Sdílení úkolů mezi samostatným a skupinovým dozorem umožní lépe porozumět subjektům, které jsou součástí pojišťovací skupiny.

C. Pojistníci

Hlavní nepřímý užitek ze S_II budou mít pojistníci. Tento režim jim zajistí jednotnou a vyšší úroveň ochrany v celé EU tím, že sníží pravděpodobnost ztrát pojistníků v důsledku finančních obtíží pojistitelů. Další výhodou plynoucí ze zavedení tohoto přístupu vycházejícího z ekonomických rizik zajistí větší důvěru pojistníků v produkty nabízené pojistiteli, jelikož S_II bude podporovat lepší řízení rizik, řádné stanovení cen a posílený dozor. Třetím pozitivem je, že dojde ke zvýšení hospodářské soutěže zejména v retailových obchodních odvětvích (např. pojištění motorových vozidel a domácností), což vyvolá tlak na snížení cen pojistného a rozšíří výběr tím, že bude podporovat inovaci produktů.

⁷² Executive summary of the impact assessment:
http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/solvency/impact_en.htm, s. 6 – 7, (15. 2. 2009).

D. Hospodářství jako celek

Sladění regulačních požadavků s hospodářskou realitou umožní nejen zvýšení mezinárodní konkurenceschopnosti pojistitelů, ale také lepší alokaci kapitálu na úrovni podniků, odvětví, ale i hospodářství EU. To povede ke snížení nákladů na získávání kapitálu v odvětví pojišťovnictví a možná v celém hospodářství EU jako celku, a to v důsledku role odvětví pojišťovnictví jako institucionálního investora. Účinnější rozložení rizika a kapitálu v hospodářství v střednědobém a dlouhodobém výhledu podpoří finanční stabilitu.

5.6. MOŽNÉ KRÁTKODOBÉ VEDLEJŠÍ ÚČINKY

Na základě provedené analytické studie bylo prokázáno, že z dlouhodobého hlediska bude dopad S_II na zúčastněné strany pozitivní. Avšak z krátkodobého pohledu může dojít k negativním dopadům. Lze konstatovat, že čím více jsou tyto negativní dopady ze strany pojistitelů brány v potaz, tím nižší je pravděpodobnost, že nastanou.

Studie prokázala následujících pět možných negativních následků⁷³:

A. Počáteční náklady

Počáteční náklady na provedení Solventnost II vyvolá významné počáteční náklady pro odvětví, i pro orgány dozoru, pokud již nezavedly moderní systémy řízení rizik či nepřešly na systém dozoru vycházející z rizik. Z analytické zprávy vyplývá, že počáteční čisté náklady na provedení S_II pro celé odvětví pojišťovnictví evropského pojistného trhu budou činit 2 až 3 miliardy EUR. Nad těmito náklady nakonec převáží očekávané přínosy.

B. Pojistitelnost

Vzhledem k tomu, že s riziky se bude regulativně zacházet v souladu s jejich skutečnými ekonomickými náklady, pak dlouhodobým či vysoce závažným pojistným odvětvím budou uloženy vyšší kvantitativní požadavky. V krátkodobém výhledu to může vést ke snížení krytí u některých druhů pojištění. V případech, že tato pojistná činnost bude obecně ekonomicky schůdná, budou pojistitelé moci v dlouhodobém výhledu i nadále poskytovat takové krytí, a to na základě použití technik snižování rizik, zavedení nových inovativních produktů a úpravy cen.

⁷³ Executive summary of the impact assessment:
http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/solvency/impact_en.htm, s. 6 – 7, (15. 2. 2009).

C. Křížové dotace

Transparentní tvorba cen zvýrazní případné stávající křížové dotace mezi pojistnými odvětvími s vysokou četností či nízkou závažností (např. pojištění motorových vozidel) a pojistnými odvětvími s nízkou četností nebo vysokou závažností (např. letecké pojištění). Nelze vyloučit, že se pojistitelé rozhodnou omezit křížové dotace, což by mohlo vést ke zvýšení cen některých pojistných produktů.

D. Investice do akcií

Oproti S_I budou při S_II tržní rizika podléhat kapitálovým požadavkům, z čehož může pramenit dopad na investiční strategie pojistitelů. V rámci S_II bude k aktivům s pevným výnosem nižší kapitálový požadavek než k akciím, jelikož aktiva s pevným výnosem jsou méně kolísavá. Na základě tohoto opatření by se pojistitelé mohli rozhodnout obnovit vyváženost svých portfolií, aby lépe odpovídala aktivům a závazkům, a nakoupit více dluhopisů na úkor akcií, pakliže dospějí k závěru, že se potenciální návratnost investic do akcií nevyrovná nákladům na držení vyššího množství kapitálu. To by mohlo mít v krátkodobém výhledu vliv na akciové trhy EU.

E. Konsolidace

Z uznání účinků diverzifikace vyplývá, že dobře diverzifikované subjekty nebo subjekty, jež jsou členem pojišťovací skupiny, budou v praxi mít nižší kapitálové požadavky než jednotlivé samostatné subjekty, které jsou méně diverzifikované. To může působit jako katalyzátor již existujícího trendu konsolidace na pojistném trhu EU a zvýšit již existující konkurenční tlaky na malé a střední pojistitele. Tento fakt je plně v souladu s ekonomickými zásadami, na nichž je návrh založen, a pro pojistníky to neznamená menší ochranu. Mnohé malé a střední pojišťovny jsou tzv. specializované, tzn., že pozorně sledují a řídí svá rizika a mají velký prospěch z toho, že jsou blízko svým zákazníkům. Pokud tomu tak je, přirozené konkurenční výhody budou plně uznány a povedou k nižším kapitálovým požadavkům pro tyto malé a střední pojišťovny. Velmi malí pojistitelé budou navíc i nadále osvobozeni od povinností v rámci S_II.

5.7. NEBEZPEČÍ NEPŘIJETÍ PŘÍSTUPU VYCHÁZEJÍCÍHO Z EKONOMICKÝCH RIZIK

Nepovede-li Solvency II k tomu, že se od pojistitelů bude požadovat držení kapitálu v souladu s ekonomickými náklady rizik, která podstupují, mohlo by to ohrozit efektivnost a účinnost celého projektu. Mohlo by dojít především ke zvýšení pravděpodobnosti a závažnosti některých potenciálních krátkodobých negativních účinků, které byly již zmíněny.⁷⁴

5.8. POROVNÁNÍ SOLVENTNOSTNÍCH PROJEKTŮ

V této kapitole byly shrnuty a rozšířeny nejen nedostatky projektu Solvency I, ale byly také zmíněny přínosy i negativní důsledky nového přístupu Solvency II, který má předešlý projekt nahradit.

Mezi hlavní nedostatky S_I patří nejen nedostatečná stimulace pojistitele k diverzifikaci rizik, ale také to, že orgány dozoru nemají dostatečné pravomoci, což omezuje jejich důslednost a včasnost jejich zásahů. Oproti tomu nový režim, jež by měl být v rámci evropského jednotného trhu nastolen (S_II) by měl tyto nedostatky odstranit, ať již v oblasti diverzifikace rizik, stanovení kapitálové přiměřenosti či organizaci a pravomoci státního dozoru.

V kapitole 4. Přístupy k solventnosti pojišťoven byly oba přístupy popsány. Z daného textu je patrné, že tyto dva solventnostní přístupy se značně liší (v oblasti kapitálu, ukazatelů solventnosti) a proto dle názoru autorky této práce jsou neporovnatelné, ačkoliv se zabývají stejnou problematikou.⁷⁴

⁷⁴ Executive summary of the impact assessment:
http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/solvency/impact_en.htm, s. 8, (15. 2. 2009).

6 ČESKÁ POJIŠŤOVNA, A.S.

Tradice České pojišťovny, a.s.⁷⁵ (dále ČP) se odvíjí nepřetržitě od roku 1827, kdy byla v Praze založena První česká vzájemná pojišťovna, která byla z počátku zaměřena pouze na požární pojištění nemovitostí. V druhé polovině 19. století byla tato instituce tak silná, že jí neotřásly ani náhrady škod po řadě velkých požárů koncem století včetně vůbec největší pojistné události v 19. století, jíž byl požár rozestavěného Národního divadla.

Počátkem 20. století začala První česká vzájemná pojišťovna nabízet svým klientům další produkty typu životní pojištění, pojištění proti vloupání a pojištění zákonné odpovědnosti a úrazu. Po roce 1948 vznikla jediná Československá pojišťovna, která si monopolní postavení držela až do roku 1991, kdy byl zákonem o pojišťovnictví otevřen trh a umožněn vstup dalších pojišťoven. Do konce roku 1999 vzniklo na českém trhu 42 pojišťoven. I v dnešním vysoce konkurenčním prostředí si Česká pojišťovna stále drží své výsadní postavení. Historický vývoj ČP je detailněji popsán v tabulce 2.

Tabulka 2 - Mezníky vývoje České pojišťovny, a.s.⁷⁶

Rok	Událost
1740	Po nástupu Marie Terezie snahy o vytvoření novodobých pojišťoven.
1827	Založení První české vzájemné pojišťovny. Od této se odvíjí tradice České pojišťovny a českého pojišťovnictví jako takového.
1938 – 1945	Správa pojistných kmenů německými pojišťovnami (2. světová válka).
1948	V tomto roce došlo ke znárodnění České pojišťovny a k vytvoření národního podniku Československá pojišťovna.
1953	Vznik Státní pojišťovny, která byla později přetransformována na pojišťovací a zajišťovací podnik.
1969	Vznikla Česká státní pojišťovna.
1989	Počátek zásadních změn celé organizace podniku.
1991	Demonopolizace, vznik konkurenčního prostředí.
1992	Vznik společnosti Česká pojišťovna a.s., privatizace.
1996	Vstup finanční skupiny PPF.
2000	Demonopolizace trhu povinného ručení, ČP získala 45 % nového trhu.
2002	Vstup České pojišťovny, jako první finanční instituce svého druhu ze střední a východní Evropy na ruský trh. Vznikla Česká pojišťovna Rusko.
2003	Vybudování Klientského servisu pro zákazníky České pojišťovny založeného na moderních technologiích.
2005	Členství v Evropské chartě bezpečnosti silničního provozu.
2008	Vznik Generali PPF Holdingu B.V. Česká pojišťovna se společně s Generali stává součástí pojišťovací skupiny, která působí ve 13 zemích střední a východní Evropy.

⁷⁵ Česká pojišťovna, a.s. O nás: <http://www.ceskapojistovna.cz/o-nas.html>, (cit. 3. 5. 2009).

⁷⁶ Vlastní zpracování tabulky podle: Česká pojišťovna, a.s. O nás: <http://www.ceskapojistovna.cz/o-nas.html>, (cit. 10. 3. 2009).

6.1. CHARAKTERISTIKA

Česká pojišťovna, a.s. (sídlem Spálená 75/16, Praha 1, PSČ: 113 04) je univerzální pojišťovnou, tedy pojišťovnou provozující životní i neživotní pojištění. Od znovuzavedení konkurenčního prostředí v roce 1991 je největší pojišťovnou na českém pojistném trhu.

Česká pojišťovna, a.s. poskytuje individuální životní a neživotní pojištění, pojištění pro malé, střední a velké klienty v oblasti průmyslových a podnikatelských rizik. Zaměstnává přibližně 4900 osob a má 6000 obchodních zástupců v 70 agenturách a na více než 700 obchodních místech se stará o co největší spokojenost klientů.

Celkové předepsané pojistné podle mezinárodních účetních standardů v roce 2007 činilo 37,5 miliardy korun českých. Tržní podíl na českém pojistném trhu z hlediska výše předepsaného pojistného k 31. prosinci 2007 činil celkově 30,6 %. Česká pojišťovna, a.s. spravuje přibližně 10,5 milionů pojistných smluv, její bilanční suma k 31. prosinci 2007 činila 122 miliard korun. V roce 2008 již činil podíl na celkovém předepsaném pojistném v neživotním pojištění 30,8 % a v životním pojištění 25 %.^{77 78}

Česká pojišťovna, a.s. je součástí Generali PPF Holdingu B. V. (dále jen Holding či Skupina), který působí ve 13 zemích střední a východní Evropy. Holding spravuje v rámci dceřiných společností aktiva ve výši téměř 10 miliard euro a poskytuje v regionu služby 9 milionům klientů. Jeho sídlo je v Nizozemsku, hlavní organizační pobočka sídlí v České republice v Praze. Holding je společným podnikem dvou vlastníků, a to Assicurazioni Generali (podíl 51%) a PPF Group (podíl 49%).⁷⁷

6.2. FINANČNÍ UKAZATELE

Česká pojišťovna, a.s. od 1. ledna 2005 vykazuje a účtuje podle IAS/IFRS tzn., že struktura a obsah prezentovaných finančních ukazatelů se v některých případech (např. technické rezervy, předepsané pojistné, struktura finančních výkazů) liší od toho, co podle zákona o účetnictví a podle vyhlášky 502/2002 Sb. prezentují ostatní pojišťovny. S výjimkou AIG, EGAP, DIRECT a ECP jsou všechny známější pojišťovny v ČR pojišťovnami kompozitními. To znamená, že použití ukazatelů jako jsou solvency ratio, claims ratio, combined ratio, reserves ratio je u nich smysluplné pouze tehdy, aplikují-li se pouze na jejich

⁷⁷ Česká pojišťovna, a.s. O nás: <http://www.ceskapojistovna.cz/o-nas.html>, (cit. 10. 3. 2009).

⁷⁸ Česká asociace pojišťoven. Statistiky: <http://www.cap.cz/Vyhledavani.aspx?dotaz=statistiky%202008>, s. 5 - 6, (cit. 6. 3. 2009).

neživotní část. Na pojišťovnu jako celek lze tyto ukazatele použít pouze v případech, kdy podíl životního pojištění na celkovém předpisu pojistného nepřesahuje 10% (i toto kritérium podrobují ratingové agentury rozboru, zda lze i takto velký podíl životního pojištění akceptovat).⁷⁹

6.2.1. SOLVENTNOST PODLE SOLVENCY I

Z následující tabulky 3 je patrný vývoj ukazatelů disponibilní a požadované míry solventnosti (DMS, PMS) pro životní i neživotní pojištění za období 2004 – 2007. Údaje byly čerpány z výroční zprávy ČP za rok 2007 (dále VZ_07), protože tyto nelze vypočítat na základě veřejně dostupných informací. Dle zdrojů uvedených ve výroční zprávě byly dané ukazatele vypočítány podle vyhlášky č. 303/2004 Sb., ze dne 6. května 2004, kterou se provádí některá ustanovení zákona o pojišťovnictví.

Tabulka 3 - Vývoj solventnosti České pojišťovny, a.s.⁸⁰

<i>V mld. Kč</i>	31. 12. 2007	31. 12. 2006	31. 12. 2005	31. 12. 2004
PMS ŽP	3,5	3,4	3,2	3,1
DMS ŽP	13	13,2	14,5	14,2
PMS NP	2,7	2,6	2,5	2,6
DMS NP	7,6	6,5	8,4	5,3

6.2.2. ANALÝZA ZÁKLADNÍCH FINANČNÍCH UKAZATELŮ

Níže uvedená tabulka 4 obsahuje finanční ukazatele ČP pro roky 2006 a 2007. Pokud by byla ČP pouze životní, či neživotní pojišťovnou, byly by tyto ukazatele podkladem pro výpočet solventnostních ukazatelů (např. solvency ratio), jež byly uvedeny v kapitole 4.3.1 Analýza základních finančních ukazatelů.

⁷⁹ E-mailová komunikace s Ing. L. Korobczukem, ukázka viz příloha D.

⁸⁰ Vlastní zpracování tabulky podle: Česká pojišťovna, a.s. Výroční zpráva 2007: <http://www.ceskapojistovna.cz/vyrocní-zpravy.html>, s. 57, (cit. 10. 3. 2009).

Tabulka 4 - Účetní položky České pojišťovny, a.s.⁸¹

<i>V tis. Kč</i> Účetní položky	Rok		Umístění ve výroční zprávě
	2007	2006	
Vlastní kapitál	17 179 907	17 077 497	Rozvaha, s. 72
Zasloužené předepsané pojistné	37 543 558	37 836 087	VZZ, s. 73
Zasloužené předepsané pojistné postoupené zajistiteli	10 085 233	11 056 134	VZZ, s. 73
Náklady na pojistná plnění	21 535 071	23 158 302	VZZ, s. 73
Dávky (podíly na zisku) z investičních smluv	152 853	242 556	VZZ, s. 73
Likvidní prostředky	106 045 360	100 430 474	E.2.1 s. 103
Závazky z pojistných smluv	88 972 123	88 368 875	F.13 s. 130
Zaručený závazek z investičních smluv s DPF	1 461 333	1 308 480	F.40 s. 157
Rezerva na deficit z pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla	2 055 904	2 139 410	F.18 s. 136
Technické rezervy hrubé, celkem	92 489 360	91 816 765	B. s. 78, F.18 s. 128
Podíl zajistitelů na pojistně-technických rezervách	8 142 842	8 266 244	Rozvaha, s. 72

Protože je ČP konsolidovanou, neboli univerzální pojišťovnou, nemá smysl dané ukazatele počítat z výše uvedených souhrnných údajů. Tyto ukazatele se počítají pouze v neživotním odvětví pojištění. Potřebné údaje obsahuje tabulka 5.

⁸¹ Vlastní zpracování tabulky podle: Česká pojišťovna, a.s. Výroční zpráva 2007: <http://www.ceskapojistovna.cz/vyrocní-zpravy.html>, s. 57, (cit. 10. 3. 2009).

Tabulka 5 - Účetní položky České pojišťovny, a.s. pro neživotní pojištění^{82 83}

V tis. Kč Účetní položky	Rok		Umístění ve výroční zprávě
	2007	2006	
Vlastní kapitál	7 81 945	6 536 759	E.4, s. 119
Zasloužené předepsané pojistné	24 007 974	24 634 644	F.21, s. 141
Zasloužené předepsané pojistné postoupené zajistiteli (získáme jako: pojistné postoupené zajistiteli v NP - změna stavu rezerv)	9 024 638	10 013 738	F.21, s. 141,
Náklady na pojistná plnění (hrubá výše nákladů na pojistná plnění)	12 010 686	13 163 834	F.21, s. 141
Dávky (podíly na zisku) z investičních smluv	0	0	VZZ podle segmentů, s. 80
Likvidní prostředky	27 58 712	22 390 450	s. 47, VZ 06 s. 59 (celkem)
Závazky z pojistných smluv z toho neživotní	22 871 341 22 871 341	21 869 457 21 869 457	B. s. 78, 79
Zaručený závazek z investičních smluv s DPF	0	0	F.13, s.135
Rezerva na deficit z pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla	2 055 904	2 139 410	F.13, s.135
Vyrovňovací rezerva	2 755 599	2 505 644	Přehled změn ve VK, s. 74
Technické rezervy hrubé, celkem podle IAS z toho neživotní pojištění	92 489 36 24 927 245	91 816 765 24 008 867	B. s. 78, F.18 s. 128
Technické rezervy hrubé, celkem podle CAS z toho neživotní pojištění	95 244 959 27 682 844	94 322 409 26 514 511	B. s.78, F.18 s. 128, F.12. s. 129
Podíl zajistitelů na pojistně-technických rezervách	7 42 352	7 437 017	B. s. 78 - 79, Závazky

V tabulce jsou uvedeny hodnoty pro technické rezervy stanovené podle standardů IAS (International Accounting Standards – Mezinárodní účetní standardy) a CAS (Cost Accounting Standards). Na základě účetní normy IAS jsou závazky z pojistných smluv ekvivalentem technických rezerv. Zároveň podle IAS není rezervou rezerva vyrovnávací, ta je v souladu s její ekonomickou podstatou vykazována jako součást vlastního kapitálu. Dále je potřeba uvést, že když jsou investiční smlouvy kontrakty, které jsou podle českého práva (a účetnictví) pojistnými smlouvami, ale podle IFRS4 nikoli (v tomto konkrétním případě proto, že u nich nedochází k přenosu pojistného rizika). Investiční smlouvy s DPF podle českého práva jsou pojistné smlouvy, avšak podle IFRS (mezinárodní standardy účetního

⁸² Vlastní zpracování tabulky podle: Česká pojišťovna, a.s. Výroční zpráva 2007: <http://www.ceskapojistovna.cz/vyrocní-zpravy.html>, (cit. 10. 3. 2009).

⁸³ Vlastní zpracování tabulky podle: Česká pojišťovna, a.s. Výroční zpráva 2006: <http://www.ceskapojistovna.cz/vyrocní-zpravy.html>, (cit. 10. 3. 2009).

výkaznictví) jsou to investiční smlouvy, ale protože obsahují tzv. DPF, mohou být vykázány jako pojistné smlouvy. Prvek dobrovolné spoluúčasti (DPF) představuje smluvní právo obdržet plnění nad rámec zaručené výše, která tvoří významný podíl na celkových smluvních plněních, jejichž výše či okamžik poskytnutí plnění závisí na rozhodnutí Skupiny a stanovuje se na základě vývoje cen určité skupiny aktiv, zisku či ztráty společnosti nebo dosažených investičních výnosů.

Výpočet položek technických rezerv pro rok 2007:

a) položka technické rezervy hrubé, celkem podle IAS

= závazky z pojištění

+ finanční závazky z investičních smluv s prvky dobrovolné spoluúčasti

+ rezerva na deficit z pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla

= 88 972 123 + 1 461 333 + 2 055 904 = 92 489 36

b) položka technické rezervy hrubé, pro NP podle IAS

= závazky z pojištění NP

+ rezerva na deficit z pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla

= 22 871 341 + 2 055 904 = 24 927 245

c) technické rezervy hrubé, celkem podle CAS

= závazky z pojistných smluv

+ zaručený závazek z investičních smluv s DPF

+ rezerva na deficit z pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla

+ vyrovnávací rezerva

= 88 972 123 + 1 461 333 + 2 055 904 + 2 755 599 = 95 244 959

d) technické rezervy hrubé, NP pro podle CAS

= vyrovnávací rezerva

+ technické rezervy hrubé, pro NP podle IAS

= 2 755 599 + 24 927 245 = 27 682 844

Pro potřeby následujících výpočtů bylo nutné určit výši vlastního kapitálu pro odvětví neživotního pojištění. Tyto údaje nelze vyčíst z VZ_07, ale na základě konzultace s finančním oddělením ČP je možné říci, že pro vyjádření podílu neživotního pojištění na vlastním kapitálu lze použít disponibilní míru solventnosti pro neživotní pojištění.

Výpočet ukazatelů solventnosti za rok 2007:

a) solvency ratio (ukazatel solventnosti)

= (zasloužené pojistné – zasloužené pojistné postoupené zajistiteli)

/ vlastní kapitál

$$= (24007974 - 9\,024\,638) / 9\,024\,638 = 1,9762$$

b) liquidity ratio

= likvidní prostředky

/(technické rezervy hrubé, celkem podle IAS pro NP - podíl zajistitelů na pojistně-technických rezervách)

$$= 27\,358\,712 / (24\,927\,245 - 7\,442\,352) = 1,5647$$

c) reserves ratio

= (technické rezervy hrubé, celkem podle IAS pro NP - podíl zajistitelů na pojistně-technických rezervách)

/(zasloužené pojistné – zasloužené pojistné postoupené zajistiteli)

$$= (24\,927\,245 - 7\,442\,352) / (24007974 - 9\,024\,638) = 1,1670$$

d) technical coverage ratio

= (technické rezervy hrubé, celkem podle IAS pro NP - podíl zajistitelů na pojistně-technických rezervách + vlastní kapitál)

/(zasloužené pojistné – zasloužené pojistné postoupené zajistiteli)

$$= (24\,927\,245 - 7\,442\,352) / (24007974 - 9\,024\,638) = 1,6730$$

e) podrezervování

= (technické rezervy hrubé, celkem podle IAS pro NP - podíl zajistitelů na pojistně-technických rezervách + vlastní kapitál)

/ vlastní kapitál

$$= (24\,927\,245 - 7\,442\,352) / 9\,024\,638 = 2,31$$

f) insurance ratio

= zasloužené pojistné postoupené zajistiteli

/ zasloužené pojistné

= 9 024 638 / 24007974 = 0,3759

Vypočítané ukazatele nejen pro rok 2007, ale také pro rok 2006 jsou shrnuty v tabulce 6. Tato tabulka obsahuje sloupec s názvem Etalon, který vyjadřuje omezení (minimum či maximum) výše daných ukazatelů.

Tabulka 6 - Solventnostní ukazatele České pojišťovny, a.s.⁸⁴

Ukazatel	2007	2006	Etalon
Solvency ratio	1,9762	2,2367	<3,3
Liquidity ratio	1,5647	1,3511	>1
Reserves ratio	1,1670	1,1334	>1,5
Technical coverage ratio	1,6730	1,5805	>1,5
Podrezervování	2,31	2,54	<3,5
Insurance retention ratio	0,3759	0,4065	-

Z tabulky je patrné, že solventnostní ukazatele pro oba roky splňují podmínky stanovené ve sloupci Etalon. Zároveň je nutné podotknout, že ukazatel Podrezervování v případě univerzálních pojišťoven nemůže fungovat.

Řízení kapitálu⁸⁵

Česká pojišťovna je z důvodu svého statutu pojišťovacího Holdingu povinna dodržovat upravené ukazatele solventnosti. Regulátorem je Česká národní banka, která stanovuje kapitálové povinnosti a sleduje jejich plnění na úrovni Skupiny jako celku. Přímý dozor nad mateřskou společností a jednotlivými pojišťovnami v Holdingu provádějí místní dozorové orgány. ČNB na základě platných předpisů v oblasti kapitálové přiměřenosti vyžaduje, aby Skupina udržovala přebytek solventního kapitálu nad stanovenou minimální úrovní solventnosti.

Upravená míra solventnosti je rozdíl mezi součtem následujících položek:

- prvky, jež platné předpisy dovolují zahrnout do výpočtu míry solventnosti u dané pojišťovny;

⁸⁴ Vlastní zpracování tabulky na základě provedených výpočtů.

⁸⁵ Česká pojišťovna, a.s. Výroční zpráva 2007: <http://www.ceskapojistovna.cz/vyrocní-zpravy.html>, s. 217, (cit. 10. 3. 2009).

- podíl dané pojišťovny na prvcích, jež platné předpisy dovolují zahrnout do výpočtu míry solventnosti u příbuzných pojišťoven na straně jedné a součtem těchto položek:
 - účetní hodnota příbuzné pojišťovny v účetnictví dané pojišťovny;
 - minimální solventnost dané pojišťovny;
 - podíl na minimální solventnosti příbuzných pojišťoven na straně druhé.

Kapitálová přiměřenost

Skupina usiluje o udržování silné základny kapitálu tak, aby si zachovala důvěru investorů, věřitelů a trhu jako celku a dále posilovala své tržní pozice. Zároveň si tento Holding uvědomuje vliv úrovně kapitálu na výnos pro akcionáře a potřebu udržovat rovnováhu mezi potenciálem vyšších výnosů prostřednictvím větší míry spoléhání na cizí zdroje na straně jedné a výhodami a jistotami, které poskytuje solidní kapitálová pozice, na straně druhé.⁸⁶

Tabulka 7 - Kapitálová přiměřenost České pojišťovny, a.s.⁸⁷

<i>V mil. Kč</i>	2007	2006
Upravená MMS	8 391	7 925
Upravená DMS	25 037	21 271
Upravená míra solventnosti	16 646	13 345

6.3. RATINGOVÉ HODNOCENÍ ČESKÉ POJIŠŤOVNY, A.S.

Schopnost České pojišťovny udržet si dominantní tržní podíl v životním i neživotním pojištění oceňují ratingové agentury Moody's a Standard & Poor's, které posuzují finanční sílu společnosti. Česká pojišťovna je jedním ze dvou tuzemských pojišťovacích ústavů (ČSOB pojišťovna, a.s.), který si nechává vypracovávat plnohodnotné ratingové ohodnocení. To znamená, že ratingová agentura má k dispozici detailní interní informace o pojišťovně. Na trhu je možné setkat se i s tzv. „pi“ ratingem, který však vychází pouze z veřejných informací.

Česká pojišťovna získala nejvyšší možné ratingové hodnocení, které lze v České republice dosáhnout. Ohodnocení A+ se stabilním výhledem ze dne 27. 1. 2009 od

⁸⁶Česká pojišťovna, a.s. Výroční zpráva 2007: <http://www.ceskapojistovna.cz/vyrocní-zpravy.html>, s. 217, (cit. 10. 3. 2009).

⁸⁷Vlastní zpracování tabulky podle: Česká pojišťovna, a.s. Výroční zpráva 2007: <http://www.ceskapojistovna.cz/vyrocní-zpravy.html>, s. 217, (cit. 10. 3. 2009).

společnosti Standard & Poor's a A3 se stabilním výhledem ze dne 4. 3. 2008 od agentury Moody's. Dobré ratingové hodnocení je podloženo dlouhodobě stabilními obchodními výsledky, dobrou kapitálovou přiměřeností, vynikající likviditou a silnou tržní pozicí ČP i významem toho, že se pojišťovna stala součástí Generali PPF Holdingu, který působí v řadě zemí střední a východní Evropy. Podrobnější popis ratingu pojišťoven v České republice a k hodnocení třech nejvýznamnějších ratingových agentur je součástí přílohy C.⁸⁸

6.4. ČESKÁ POJIŠŤOVNA, A.S. A SOLVENCY II

Česká pojišťovna, a.s. soustavně pracuje na implementaci dílčích procedur a risk management nástrojů, které jsou kompatibilní s požadavky S_II., tj. jednak zdokonaluje řízení ekonomického kapitálu a také pracuje na aplikaci MCEV (Market Consistent Embedded Value).

Od uskutečnění studie QIS II se ČP účastní jednotlivých impaktovaných studií. Dále pojišťovna zkoumá, jaké dopady na ni bude mít zavedení režimu S_II. Proto na základě dostupných informací provádí simulace výpočtů SCR a MCR (budou využívat interní model) a zároveň bude zohledňovat nejen výsledky diskusí v pracovní skupině pro Solvency II při České asociaci pojišťoven, ale také relevantní výstupy z kalibrací konceptu S_II zveřejňovaných evropskou komisí. Náklady na implementaci projektu S_II nejsou veřejně dostupné.⁸⁹

⁸⁸ Česká pojišťovna. Rating: <http://www.ceskapojistovna.cz/o-nas.html>, (cit. 10. 3. 2009).

⁸⁹ E-mailová komunikace s panem Ing. L. Korobczukem, ukázka viz příloha D.

6.5. SHRNU TÍ K ČESKÉ POJIŠŤOVNĚ, A.S.

Česká pojišťovna, a.s. prošla dlouhým historickým vývojem až do dnešní doby. Nyní je součástí Generali PPF Holdingu B. V. Paří mezi významné pojistitele na pojistném trhu, na kterém má nezanedbatelný podíl. Tržní podíl z hlediska výše předepsaného pojistného k 31. prosinci 2007 činil celkově 30,6 %. Celkové předepsané pojistné podle mezinárodních účetních standardů v roce 2007 činilo 37,5 miliardy korun českých. Česká pojišťovna, a.s. spravuje přibližně 10,5 milionů pojistných smluv, její bilanční suma k 31. prosinci 2007 činila 122 miliard korun.

Česká pojišťovna, a.s. od 1. ledna 2005 vykazuje a účtuje podle IAS/IFRS, tzn., že struktura a obsah prezentovaných finančních ukazatelů se v některých případech (např. technické rezervy, předepsané pojistné, struktura finančních výkazů) liší od toho, co podle zákona o účetnictví a podle vyhlášky 502/2002 Sb. prezentují ostatní pojišťovny.

Na základě vypočtených ukazatelů z veřejně dostupných informací nezbývá než zkonstatovat, že splňuje solventnostní požadavky, což potvrzují i údaje o DMS a PMS uvedené ve VZ_07, či provedená ratingová hodnocení od Standard & Poor's a Moody's.

Závěr

V úvodu práce byly objasněny vybrané pojmy z oblasti pojišťovnictví a následně oblast regulace pojistného odvětví a na ni navazujícího státního dozoru, který nyní spadá do pravomoci České národní banky, pro kterou je typická určitá hierarchická struktura a zákonem stanovené pravomoci (zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, v platném znění).

Prvním cílem stanoveným v úvodu této diplomové práce bylo provést shrnutí legislativních přístupů k solventnosti pojistitelů v České republice, což v přeneseném slova smyslu shrnuje solventnostní přístupy platné pro jednotný evropský pojistný trh. U obou přístupů byl charakterizován nejen právní rámec, způsob určení solventnostních ukazatelů, ale byly také zhodnoceny jejich klady a zápory.

U Solvency I byl stanoven závěr, že je nevyhovující z několika důvodů. Prvním byla nedostatečná diverzifikace rizik ze strany pojistitelů a druhým nedostatečné pravomoci pro orgány dozoru. Tyto dvě skutečnosti způsobují nejen nedostatečnou ochranu zbylých účastníků vystupujících na pojistném trhu, ale také nemožnost včasného zásahu dozorčích orgánů. Mezi další nedostatky patří např. omezení fungování jednotného pojistného trhu v důsledku nedostatečné legislativy, což má za následek zvýšení nákladů pro pojistitele i pojistníky a v neposlední řadě omezení hospodářské soutěže v EU.

U režimu Solvency II byla objasněna tzv. Lamfalussyho hierarchie institucí, jež se při EU podílejí na jeho vývoji. Dále byla vymezena architektura tohoto přístupu, která je založena na třech pilířích, z nichž každý se zabývá určitou oblastí. První pilíř je zaměřen na kapitálové požadavky, přesněji řečeno na oblast technických rezerv, minimální a solventnostní kapitálové požadavky. Druhý pilíř, tzv. Regulatory review je orientován na otázku vnitřní kontroly, řízení rizik a na principy dohledu. V neposlední řadě třetí pilíř řeší oblast tržní disciplíny, tedy způsob a obsah zveřejňování informací, scénáře a analýzy aktiv a technických rezerv. Na základě provedené studie byly určeny nejen přínosy nového režimu, ale také jeho možné krátkodobé nedostatky (počáteční náklady, investice do akcií atd.).

Druhým cílem bylo provést výpočet šesti solventnostních ukazatelů na základě stále platného přístupu Solvency I z veřejně dostupných dat. Dané ukazatele byly vypočítány pro Českou pojišťovnu, a.s., která z hlediska historického vývoje je nejstarší pojišťovnou na českém pojistném trhu, protože její existence se datuje již od dob vlády Marie Terezie. Česká pojišťovna, a.s. je konsolidovanou, tzn. univerzální pojišťovnou, proto vybrané solventnostní

ukazatele byly vypočítány jen pro neživotní odvětví pro rok 2006 a 2007. Údaje byly čerpány z účetních dokumentů uvedených ve výročních zprávách pro daná účetní období. Pro každý z daných ukazatelů existuje tzv. etalon, tedy hranice, nad či pod kterou musí daný ukazatel spadat. V případě údajů vypočítaných pro Českou pojišťovnu, a.s. byly tyto limity splněny.

V práci je dále také uveden stručný popis České pojišťovny, a.s. nejen z historického hlediska, ale také současné situace, kdy je pojišťovna součástí skupiny, tzv. Generali PPF Holdingu B. V., což je vázáno na požadavky týkající se kapitálové přiměřenosti. Česká pojišťovna, a.s. patří mezi dva pojistitele, kteří si nechávají provést ratingové hodnocení, které je považováno za jeden z možných pohledů na hodnocení solventnosti pojistitele. Česká pojišťovna, a.s. získala ohodnocení A+ se stabilním výhledem ze dne 27. 1. 2009 od společnosti Standard & Poor's a A3 se stabilním výhledem ze dne 4. 3. 2008 od agentury Moody's. Dobré ratingové hodnocení je podloženo dlouhodobě stabilními obchodními výsledky, dobrou kapitálovou přiměřeností, vynikající likviditou a silnou tržní pozicí České pojišťovny, a.s. i významem toho, že se pojišťovna stala součástí Generali PPF Holdingu B. V., který působí v řadě zemí střední a východní Evropy. Podrobnější charakteristika ratingu pojišťoven v České republice a hodnocení třech nejvýznamnějších ratingových agentur je součástí přílohy C, Rating pojišťoven.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MONOGRAFIE A TIŠTĚNÉ PUBLIKACE

- [1] CIPRA, T. *Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2002. 271 s. ISBN 80-86119-54-8.
- [2] CIPRA, T. *Pojistná matematika: Teorie a praxe*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2006. 411 s. ISBN 80-86929-11-6.
- [3] CIPRA, T. *Finanční a pojistné vzorce*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 374 s. ISBN 80-247-1633-X.
- [4] DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005. 178 s. ISBN 80-86119-92-0.
- [5] DOFF, R. R. *Risk management for insurance firms: A frame for fair value and economic capital*. Amsterdam: NIBE-SVV, 2006. 254 s. ISBN 90-5516-233-7. Diplomová práce na Fakultě matematické v Enschede, Nizozemí. Vedoucí diplomové práce Zijm W. H. M. Dostupný z WWW: <doc.utwente.nl/57118/1/thesis_Doff.pdf>.
- [6] GALLATI, R. R. *Risk management and capital adequacy*. New York: The McGraw-Hill Companies, 2003. 577 s. ISBN 0-07-142558-6.
- [7] HUSIAR, O.; ROZUMEK D. Dohled nad pojišťovnictvím v novém. *Pojistný obzor*, 2008, r. 85, č. 1, 46 s. ISSN 0032-2393.
- [8] JURÁŠKOVÁ, M. Solvency II a Pilíř 5. *Pojistný obzor*, 2008, roč. 85, č. 3, 46 s. ISSN 0032-2393.
- [9] MAJTÁNOVÁ, A. et al. *Pojišťovnictví: Teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2006. 282 s. ISBN 80-86929-19-1.
- [10] MESRŠMÍD, J. Obecné zásady pro hodnocení dopadů regulace (RIA). *Pojistný obzor*, 2008, roč. 85, č. 1, 46 s. ISSN 0032-2393.
- [11] PULCHART, V. Proč potřebujeme Solvency II? *Pojistný obzor*, 2007, roč. 84, č. 9, 46 s. ISSN 0032-2393.
- [12] WÜTHRICH, M. V.; BÜHLMANN, H.; FURRER, H. *Market - consistent actuarial valuation*. Berlin: Springer, 2008. 127 s. ISBN 978-3-540-73642-4.

- [13] VINŠ, P.; LIŠKA, V. *Rating*. Plzeň: C. H. Beck, 2005. 109 s. ISBN 80-7179-807-X.
- [14] ŽÁK K.; PALÁTOVÁ H. Solventnost II: QIS4 ve střední Evropě a vybrané otázky ke skupinovému dohledu. *Pojistný obzor*, 2008, roč. 85, č. 2, s. 42. ISSN 0032-2393.

PŘÁVNÍ NORMY

- [15] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/13/ES:Požadavky na míru solventnosti u neživotních pojišťoven.
- [16] Vyhláška 303/2004 Sb., ze dne 6. května 2004, kterou se provádí některá ustanovení zákona o pojišťovnictví.
- [17] ZÁKON č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [18] Česká asociace pojišťoven: *Statistiky* [online]. [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz/Vyhledavani.aspx?dotaz=statistiky%202008>>.
- [19] Česká pojišťovna, a.s.: *O nás* [online]. [cit. 2009-03-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskapojistovna.cz/o-nas.html>>.
- [20] Česká pojišťovna, a.s.: *Výroční zpráva 2007* [online]. [cit. 2009-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskapojistovna.cz/vyrocní-zpravy.html>>.
- [21] Česká pojišťovna, a.s.: *Výroční zpráva 2006* [online]. [cit. 2009-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskapojistovna.cz/vyrocní-zpravy.html>>.
- [22] Česká národní banka: *Dohled nad finančním trhem* [online]. [cit. 2009-01-10]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_fin_trh/cebs_cesr_ceiops.html>.
- [23] European commission: *The EU single market* [online]. [cit. 2009-01-21]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/index_en.htm>.
- [24] *Executive summary of the impact assessment* [online]. 2007 [cit. 2009-02-15]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/solvency/impact_en.htm>.
- [25] Ministerstvo financí České republiky: *Rating* [online]. [cit. 2008-09-16]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xsl/vrsd_rating_sd.html>.

- [26] ONDER, Š. et. al. *Solvency II*. [online]. [cit. 2008-10-14]. Dostupný z WWW: <www.skvara.cz/__cw_files/poji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD/solvencyII/.10/.07/.abe645bf575778fda76cc843d938629e1150540710/SolvencyII.doc>.
- [27] ONDER, Š. *Architektura Solvency II* [online]. [cit. 2008-08-10]. Dostupný z WWW: <nb.vse.cz/kbp/TEXT/IIR%20SolvencyII.ppt>.
- [28] ONDER, Š. et. al. *Solvency II* [online]. [cit. 2008-08-10]. Dostupný z WWW: <skvara.cz/__cw_files/poji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD/solvencyII/.10/.07/.abe645bf575778fda76cc843d938629e1150540710/SolvencyII.doc>.
- [29] SPILKA, J. *Rating a Česká republika. Měsíc.cz* [online]. [cit. 2008-06-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/rating-a-ceska-republika/>>.
- [30] ŠŤASTKOVÁ, M.; JUTKOVÁ, I. *Kvantitativní dopadové studie (QIS) : Seminář z aktuárských věd*. [online]. [cit. 2008-08-10]. Dostupný z WWW: <actuaria.cz/upload/Solvency%20II-QIS-MFF%20UK-300307.pdf>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

OBRÁZEK 1 - NÁHODNÉ POJISTNĚ TECHNICKÉ RIZIKO.....	13
OBRÁZEK 2 - POJISTNĚ TECHNICKÉ RIZIKO ZMĚN	13
OBRÁZEK 3 - ORGANIZAČNÍ STRUKTURA SEKČÍ ČNB	20
OBRÁZEK 4 - LAMFALUSSYHO HIERARCHIE INSTITUCÍ	36
OBRÁZEK 5 - FÁZE PROJEKTU SOLVENCY II.....	39
OBRÁZEK 6 - ČASOVÝ PLÁN SOLVENCY II.....	40
OBRÁZEK 7 - MODEL SOLVENCY II	43
OBRÁZEK 8 - MODEL SOLVENCY II	44
OBRÁZEK 9 - KONTROLNÍ PROCES.....	47
OBRÁZEK 10 - ŘÍZENÍ RIZIK V RÁMCI SOLVENCY II.....	48
OBRÁZEK 11 - RIZIKA V POJIŠŤOVNICTVÍ	49
OBRÁZEK 12 - VÝVOJ POJIŠŤOVNICTVÍ A RISK MANAGEMENTU	51
OBRÁZEK 13 - POSTAVENÍ KLÍČOVÝCH HRÁČŮ VE SPOLEČNOSTI	54

SEZNAM TABULEK

TABULKA 1 - VÝZNAM ZKRATEK Z LAMFALUSSYHO MODELU	37
TABULKA 2 - MEZNÍKY VÝVOJE ČESKÉ POJIŠŤOVNY, A.S.....	62
TABULKA 3 - VÝVOJ SOLVENTNOSTI ČESKÉ POJIŠŤOVNY, A.S.....	64
TABULKA 4 - ÚČETNÍ POLOŽKY ČESKÉ POJIŠŤOVNY, A.S.	65
TABULKA 5 - ÚČETNÍ POLOŽKY ČESKÉ POJIŠŤOVNY, A.S. PRO NEŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ	66
TABULKA 6 - SOLVENTNOSTNÍ UKAZATELE ČESKÉ POJIŠŤOVNY, A.S	69
TABULKA 7 - KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST ČESKÉ POJIŠŤOVNY, A.S.	70
TABULKA 8 - HODNOCENÍ RATINGOVÝCH AGENTUR	87
TABULKA 9 - RATING POJIŠŤOVEN	89

SEZNAM ZKRATEK

ALM	–	Asset Abilities Management
CAS	–	Cost Accounting Standards, mezinárodní účetní standardy
DMS_NP	–	disponibilní míra solventnosti v neživotním pojištění
DMS_ŽP	–	disponibilní míra solventnosti v životním pojištění
DPF	–	prvek dobrovolné spoluúčasti
EU	–	Evropská Unie
EUR	–	Euro
FÚTR	–	finanční umístění technických rezerv
GF	–	garanční fond
GF_ŽP	–	garanční fond v životním pojištění
GF_NP	–	garanční fond v neživotním pojištění
IAA	–	International Association of Actuaries
IAS	–	International Accounting Standards, mezinárodní účetní standardy
NP	–	neživotní pojištění
ORSA	–	Own Risk and Solvency Assessment
P.PI.	–	pojistné plnění
PMS_NP	–	požadovaná míra solventnosti v neživotním pojištění
PMS_ŽP	–	požadovaná míra solventnosti v životním pojištění
QIS	–	Quantitative Impact Study
RIA	–	Regulator Impact Assessment
S_I	–	Solvency I
S_II	–	Solvency II
SPR	–	Supervisory Review Process
USD	–	americký dolar
VZ	–	výroční zpráva
VZZ	–	výkaz zisků a ztrát
ZK	–	základní kapitál
ŽP	–	životní pojištění

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A SKLADBA FINANČNÍHO UMÍSTĚNÍ.....	81
PŘÍLOHA B RATING	85
PŘÍLOHA C RATING POJIŠŤOVEN.....	87
PŘÍLOHA D E-MAILOVÁ KOMUNIKACE	90

Příloha A

Skladba finančního umístění⁹⁰

(1) Finanční umístění v rámci členských států zahrnuje:

- a) dluhopisy vydané členským státem nebo jeho centrální bankou a dluhopisy, za které převzal záruku členský stát;
- b) dluhopisy vydané bankami a obdobnými úvěrovými institucemi členských států;
- c) kotované dluhopisy vydané obchodními společnostmi;
- d) pokladniční poukázky;
- e) kotované komunální dluhopisy;
- f) půjčky, úvěry a jiné pohledávky, jejichž splnění je zajištěno bankovní zárukou;
- g) směnky, jejichž splnění je zajištěno bankovním směnečným rukojemstvím nebo bankovním avalem;
- h) nemovitosti na území členských států;
- i) hypoteční zástavní listy;
- j) kotované akcie;
- k) vklady a vklady potvrzené vkladovým certifikátem, vkladním listem či jiným obdobným dokumentem u bank, které mají povolení působit na území členských států jako banka;
- l) předměty a díla umělecké kulturní hodnoty oceněná nejméně 2 znalci, za podmínky jejich pojištění pro případ poškození, zničení, ztráty nebo odcizení u jiné pojišťovny;
- m) dluhopisy vydané Evropskou investiční bankou, Evropskou centrální bankou, Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj nebo Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj;
- n) cenné papíry vydané jednotkou kolektivního investování.

⁹⁰ ZÁKON 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, s. 34–35.

(2) Finanční umístění dále zahrnuje:

- a) zahraniční cenné papíry, s nimiž se obchoduje na regulovaném trhu členských států Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj;
- b) půjčky pojištěným, kteří uzavřeli s pojišťovnou smlouvu na životní pojištění;
- c) zajišťovací deriváty;
- d) pohledávky za zajišťovnami.

(3) Zajišťovacími deriváty se pro účely tohoto zákona rozumí deriváty, které současně splňují následující podmínky:

- a) usnadňují řízení investičních rizik pojišťovny nebo zajišťovny;
- b) od počátku vzniku zajišťovacího vztahu jsou písemně určeny zajišťované a zajišťovací nástroje, vymezena investiční rizika, která jsou předmětem investičního zajištění, a způsob zjišťování a doložení efektivity tohoto zajištění;
- c) investiční zajištění je efektivní; pojišťovna nebo zajišťovna je povinna zjišťovat efektivnost investičního zajištění průběžně, bližší podmínky zjišťování efektivity investičního zajištění stanoví Česká národní banka vyhláškou.

(4) Část průměrného stavu finančního umístění musí být uložena tak, aby byla zabezpečena splnitelnost závazků z provozované pojišťovací nebo zajišťovací činnosti ve lhůtách stanovených zvláštním zákonem nebo dohodnutých v pojistné smlouvě. Výše této části a způsob finančního umístění se určí v závislosti na charakteru provozované pojišťovací nebo zajišťovací činnosti a musí být potvrzeny odpovědným pojistným matematikem.

(5) Průměrným stavem podle odstavce 4 se rozumí veličina vypočtená vždy k poslednímu dni kalendářního měsíce jako součet stavu finančního umístění k prvnímu dni kalendářního měsíce, za který se průměrný stav zjišťuje, a stavu finančního umístění k poslednímu dni tohoto měsíce, dělený dvěma.

(6) Pro skladbu finančního umístění v případě rezervy životního pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojistník, platí ustanovení odstavce 1 přiměřeně, přičemž se pojišťovna řídí ustanoveními pojistné smlouvy, nestanoví-li tento zákon jinak.

(7) Ve své skladbě finančního umístění je pojišťovna nebo zajišťovna povinna dodržovat limity pro jednotlivé položky finanční skladby, které stanoví Česká národní banka vyhláškou. Pro účely umístění movitého nebo nemovitého majetku na území členského státu není rozhodující, jaké požadavky stanoví pro vznik vlastnických nebo jiných práv k tomuto majetku právní úprava členského státu, kde je majetek umístěn. Pohledávky se považují za umístěné v tom členském státě, ve kterém mohou být plněny nebo jejich plnění vymáháno.

(8) Jestliže se pojišťovna nebo zajišťovna zavázaly k pojistnému plnění v jiné než české měně, jsou povinny vytvořit aktiva, jejichž zdrojem jsou technické rezervy, v této měně. To neplatí, jestliže by:

- a) tato aktiva nepřesahovala 7% výše těchto rezerv;
- b) měna jiného než členského státu není vhodná pro finanční umístění;
- c) tato aktiva kryla závazek v cizí měně, který nepřesahuje 20% všech závazků v této měně.

(9) Má-li být závazek kryt aktivy, která jsou vyjádřena v měně členského státu, je povinnost vytvoření aktiv v odpovídající měně splněna, jestliže jsou tato aktiva vyjádřena v eurech.

(10) Na základě písemné žádosti může Česká národní banka udělit pojišťovně nebo zajišťovně časově omezený souhlas s jinou skladbou finančního umístění, jestliže tím nedochází k porušení zásad stanovených v § 13 odst. 9 a je-li skladba finančního umístění v souladu s odstavci 4 a 8. Splnění těchto podmínek je pojišťovna nebo zajišťovna povinna doložit v žádosti.

Zvláštní ustanovení pro skladbu finančního umístění v životním pojištění

(1) Pokud má pojistné plnění ze životního pojištění přímou vazbu na hodnotu jednotek kolektivního investování do převoditelných cenných papírů nebo na hodnotu aktiv vnitřního fondu, který je ve vlastnictví pojišťovny, obvykle rozdělený do jednotek, musí skladbu finančního umístění k těmto závazkům tvořit tyto jednotky nebo v případech, kdy nejsou jednotky stanoveny, aktiva vnitřního fondu.

(2) Je-li pojistné plnění ze životního pojištění přímo svázáno s indexem akcií nebo s jinou hodnotou, než kterými jsou hodnoty uvedené v odstavci 1, musí skladbu finančního umístění vztahující se k těmto závazkům tvořit jednotky odpovídající této hodnotě nebo v případě, kdy

jednotky nejsou stanoveny, aktiva s odpovídajícím zajištěním a obchodovatelností, která v maximální možné míře odpovídají těm, ze kterých určená hodnota vychází.(3) Ustanovení § 13 odst. 8 písm. a) až d) a ustanovení § 21 a 21a se nevztahují na aktiva odpovídající závazkům, které jsou přímo spojeny s pojistným plněním uvedeným v odstavcích 1 a 2. To neplatí v případě, že pojistná plnění uvedená v odstavcích 1 a 2 obsahují záruku investičního výnosu nebo určitého jiného garantovaného zisku.

Příloha B

Rating

Obecně lze rating chápat jako stanovení rizika nedodržení závazků vyplývajících z emise dluhopisů nebo jiných závazků provedení nezávislou ratingovou agenturou, která emitentovi udělí odpovídající ratingovou známku. Známa vyjadřuje schopnost obchodníka dostát svým závazkům. Je vybírána z tzv. ratingové stupnice, která je na své mezinárodní části celosvětově zcela srovnatelná a kompatibilní v odvětvích i regionech.

Na základě uvedených faktů lze rating definovat následovně: *Rating je nezávislé hodnocení, jehož cílem je zjistit, a to na základě komplexního rozboru veškerých známých rizik hodnoceného subjektu, jak je tento subjekt schopen a ochoten dostát včas a v plné výši všem svým splatným závazkům.*⁹¹

Na základě postupného rozvoje ratingu vznikaly různé typy ratingového hodnocení. Lze je rozlišovat na základě různých kritérií, kterými jsou například čas, typ trhu, způsob hodnocení dluhového instrumentu atd.

Rating dle dluhového instrumentu: ⁹¹

- rating cenných papírů s pevným výnosem (např. obligace, směnky);
- rating syndikovaného dluhu;
- rating prioritních akcií;
- rating strukturovaného financování;
- rating projektového financování.

U těchto typů ratingu se dále rozlišuje časového hledisko. Krátkodobý rating se uplatňuje u dluhů se splatností do jednoho roku, u zbylých se poté uplatňuje rating dlouhodobý.

S ohledem na denominaci dluhu a cílového trhu se rozlišuje: ⁹¹

- rating lokální, tj. lokální rating v lokální měně (Kč), kde hodnocení je vztaženo k úrovni sektoru podnikání v ČR. Výsledky ratingového hodnocení neslouží k mezinárodnímu srovnávání;

⁹¹ VINŠ, P.; LIŠKA, V. Rating. Plzeň: C. H. Beck, 2005, s. 1; 7-8.

- rating mezinárodní – zabývá se hodnocením důvěryhodnosti dluhu denominovaného v zahraniční měně. Hodnocení je vztaženo ke srovnatelným společnostem v zahraničí a k existujícím závazkům a pohledávkám v zahraničních měnách. Tento druh ratingu je celosvětově srovnatelný.

Jiné dělení ratingu:

- rating emitenta;
- rating banky, nebo pojišťovny;
- rating podílového fondu, nebo penzijního fondu;
- rating organizátora trhu s cennými papíry.⁹²

⁹² VINŠ, P.; LIŠKA, V. Rating. Plzeň: C. H. Beck, 2005. s. 7.

Příloha C

Rating pojišťoven

Rating pojišťoven začíná být stále důležitějším ukazatelem. Vztahuje se zpravidla na celou oblast ŽP i NP vybrané pojišťovny, avšak nevypovídá o přiměřenosti konkrétních pojistných smluv. Čím lepší je hodnocení pojišťovny, tím menší by měla být pravděpodobnost, že dojde k jejímu selhání.

Existuje celá řada ratingových agentur, avšak mezi nejvýznamnější patří Standard & Poor's (všeobecné zaměření agentury, dále S & P), Moody's (všeobecné zaměření) a A. M. Best (zaměřena na rating pojišťoven), všechny založené v USA a pobočkami po celém světě. Každá ze zmíněných agentur používá svůj způsob hodnocení (posuzují různé aspekty a přisuzují jim různé váhy), proto jejich porovnání není jednoduché. Výsledky hodnocení jsou poté adekvátní (adequate), bezpečná (secure), náchylná k selhání (vulnerable). Bližší náhled na hodnocení těchto tří agentur poskytuje tabulka 8.⁹³

Tabulka 8 - Hodnocení ratingových agentur⁹⁴

	Standard & Poor's		Moody's		A. M. Best	
Secure	AAA	Superior	Aaa	Exceptional	A++, A+	Superior
	AA+, AA, AA-	Excellent	Aa1, Aa2, Aa3	Excedent	A, A-	Excedent
	A+, A, A-	Good	A1, A2, A3	Good	B++, B+	very good
	BBB+, BBB, BBB-	Adequate	Baa1, Baa2, Baa3	Adequate		
Vulnerable	BB+, BB, BB-	may be adequate	Ba1, Ba3, Ba3	questionable	B, B-	Adequate
	B+, B, B-	Vulnerable	B1, B2, B3	Poor	C++, C+	Fair
	CCC	extremely margine	Caa	very poor	C, C-	vulnerable
	R (U, S)	regulatory action	Ca	extremely poor	D	very vulnerable
			C	Lowest	E, F	under state supervision/in liquidation
					NA 1-10	not assigned

⁹³ VINŠ, P.; LIŠKA, V. Rating. Plzeň: C. H. Beck, 2005, s. 1; 7-8.

⁹⁴ Vlastní zpracování tabulky podle: VINŠ, P.; LIŠKA, V. Rating. Plzeň: C. H. Beck, 2005, s. 1; 7-8.

Rating pojišťoven v ČR

Pojišťovny na území ČR si až na výjimky nenechávají zpracovat rating a to z důvodu jeho nákladnosti. Těmito výjimkami jsou Česká pojišťovna, a.s. a ČSOB pojišťovna.

Důležitým kritériem hodnocení je pro ratingové agentury ratingové hodnocení země, ve které pojišťovna působí. Hodnocení ČR je ohodnocením její úvěruschopnosti (credibility) na zahraničních trzích. Ocenění je syntetickým výrazem kvality českého státu jako dlužníka a jeho ekonomické schopnosti dodržet vydané vlastní závazky a splatit včas a v úplném množství úroky i jistinu dlužné částky.

Protože Česká Republika získala v letech 2006 a 2007 ratingové ohodnocení A- (hodnocení od Standard & Poor's, dobrá bezpečnost) a pro rok 2008 hodnocení A, je pro české pojišťovny téměř nemožné získat lepší rating. Z tohoto důvodu mnoho pojišťoven zveřejňuje ratingy svých mateřských společností. Výsledky mateřských společností mohou ukazovat na konkrétní tržní postavení určité pojišťovny, ale ne vždy je to zárukou jejího správného fungování, především schopnosti dostát svým závazkům. Faktem je, že ať jde o stát či jakýkoliv jiný subjekt, ratingové agentury hodnotí podle stejných kritérií.^{95 96}

Analýza ratingu

V následující tabulce 9 je uvedeno ratingové hodnocení pojišťoven působících v ČR, které vyhotovila S&P. U některých ratingových známek je uvedena zkratka „pi“ (public information), která značí, že rating provedla S&P na své náklady. Tento rating nebývá zcela přesný, protože ratingová agentura vycházela pouze z veřejně dostupných údajů, např. z výroční zprávy, finančních výkazů, tiskových zpráv atd. Nejedná se tedy o rating emitenta či rating finanční síly pojišťovny, ale spíše o pohled na její hospodaření.⁹⁷

⁹⁵ SPILKA, J. Rating a Česká republika: <http://www.mesec.cz/clanky/rating-a-ceska-republika/>, (cit. 17. 6. 2008).

⁹⁶ Rating. Ministerstvo financí České republiky: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xml/vrsd_rating_sd.html, (cit. 16. 9. 2008).

⁹⁷ SPILKA, J. Rating a Česká republika: <http://www.mesec.cz/clanky/rating-a-ceska-republika/>, (cit. 17. 6. 2008).

Tabulka 9 - Rating pojišťoven ⁹⁸

Pojišťovna	Rating S&P	Rating mateřské společnosti
AMCICO AIG Life	AAA	AAA
Aviva	nemá rating	AA
ČSOB pojišťovna	BBB+ (vyžádaný rating)	AA-
Česká pojišťovna	BBB (vyžádaný rating!)	
Allianz	BB pi	AA-
ING pojišťovna	nemá rating	AA-
Kooperativa	BBB pi	A+
ČPP	B pi	A+
UNIQA	BBB pi	A
Generali	BBB pi	
Winterthur pojišťovna	nemá rating	A
Pojišťovna ČS	nemá rating	A-

⁹⁸ Vlastní zpracování tabulky podle: SPILKA, J. Rating a Česká republika: <http://www.mesec.cz/clanky/rating-a-ceska-republika/>, (cit. 17. 6. 2008).

Příloha D

E-mailová komunikace

Od: "Korobczuk Ladislav Ing." <LKorobczuk@cpoj.cz>

Komu: <klara.zmeskalova@centrum.cz>

Předmět: RE: Žádost o poskytnutí informací k DP

Datum: 08.03.2009 19:57

Velikost: 104 Kb

Přílohy: pro_studentku.xls

Dobrý den,

jak vidím, nechcete si nechat rozmluvit nápad, trápit s diplomovou prací nad ČP.

Nejprve je (pro jistotu) třeba několik vysvětlení:

- a) závazky z pojistných smluv - v řeči IAS se jedná o ekvivalent technických rezerv, ovšem podle IFRS4 nelze za závazek z pojištění považovat rezervu na ručení za závazky ČKP (rezerva na deficit MTPL) - to je rezerva podle IAS 37 a zároveň podle IAS není rezervou rezerva vyrovnávací, ta je v souladu s její ekonomickou podstatou vykazována jako součást vlastního kapitálu;
- b) investiční smlouvy - jedná se o kontrakty, které jsou podle českého práva (a účetnictví) pojistnými smlouvami, podle IFRS4 však nikoli (v tomto konkrétním případě proto, že u nich nedochází k přenosu pojistného rizika);
- c) investiční smlouvy s DPF - opět - podle českého práva jde o pojistné smlouvy, podle IFRS jsou to investiční smlouvy, ale protože obsahují tzv. DPF, mohou být vykázány jako pojistné smlouvy jak investiční smlouvy, tak investiční smlouvy s DPF si lze jen stěží (alespoň podle tradičního vnímání) představit jako neživotní pojištění. Ale možná jenom nosím sovy do Atén, protože to vše jste se jistě dočetla v naší výroční zprávě (na str. 84 a dále, kapitola D) a taky Vám to zcela jistě vysvětlil vedoucí Vaší diplomové práce.

Dále - rozhodně Vám situaci neusnadním, čeká Vás jeden úkol, který nebude úplně jednoduchý. Do souboru jsem vepsal některé hodnoty, které byste jistě zjistila (s výše uvedeným návodem) sama, nicméně:

- a) všechny ukazatele, které jsem Vám dříve zaslal jako vypočtené musíte samozřejmě přepočítat pouze pro neživotní pojištění;
- b) přišla byste na to jistě i sama, ale pro to, abyste mohla počítat ukazatele, ve kterých se používá vlastní kapitál, musíte si rozdělit i vlastní kapitál - z výroční zprávy můžete pro tento

účel použit - vlastní kapitál (výkaz o vlastním kapitálu v kapitole B), informace o disponibilní míře solventnosti uvedené na str. 119 v kapitole E.4, a dále je potřeba, abyste vzala v potaz, jak se počítá disponibilní míra solventnosti a podle toho si upravila informace, které zjistíte z výkazu o vlastním kapitálu, případně z výsledovky po obchodních segmentech - z těchto indicií si vypočtete (protože nemáte přístup k ničemu jinému, než k výroční zprávě) jaký objem z celkového vlastního kapitálu by asi tak mohl připadnout na neživotní pojištění (to je ten avizovaný úkol) - zkuste navrhnout postup jak to udělat a budete-li si jej chtít ověřit, napište mi jej;

c) další záludnost - musíte si rozdělit na životní a neživotní i likvidní aktiva - myslím, že čísla byste mohl nalézt pečlivým přečtením výroční zprávy (hledejte v první polovině).

To snad pro zatím je více než dost trápení na jednu diplomku.

Ladislav Korobczuk⁹⁹

⁹⁹ E-mailová komunikace s Ing. L. Korobczukem.